

dr Bogusława Bodzioch-Bryła
Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Filozoficzny

Autoreferat

1. Dane osobowe.....	2
2. Posiadane dyplomy	2
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.....	2
4. Dorobek naukowy.....	3
4.1. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki	4
■ Prezentacja monografii stanowiącej osiągnięcie naukowe.....	4
- Uzasadnienie wyboru tematu badawczego	4
- Cele naukowe realizowanych badań	5
- Metoda.....	5
- Uzasadnienie doboru poetyckiego materiału egzemplifikacyjnego (podstawy materiałowej)	5
- Interdyscyplinarność metodologiczna.....	7
- Charakterystyka uwarunkowań metodologicznych.....	9
- Tematyka monografii i jej zawartość treściowa.....	11
- Omówienie wykorzystania wyników pracy. Wkład w rozwój dyscypliny naukowej oraz działania upowszechniające zjawisko e-poezji w obszarze dydaktyki polskiej, międzykulturowej i międzynarodowej	15
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.....	15
■ Osiągnięcia mieszczące się w nurcie głównym zainteresowań naukowych	15
5.1 Problemy przeobrażeń współczesnej literatury pod wpływem nowych, konwergujących mediów (trzy monografie oraz cykl artykułów)	16
5.1.1. Monografia autorska <i>Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości</i>	16
5.1.2. Monografia współautorska <i>Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku</i>	18
5.1.3. Monografia współautorska <i>Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany kultury polskiej pod wpływem nowych mediów po 1989 roku</i>	19
5.1.4. Artykuły naukowe i rozdziały w monografiach zbiorowych.....	19
5.2. Twórczość poetycka i eseistyczna Adama Zagajewskiego (monografia oraz cykl artykułów)	21
5.2.1. Monografia autorska <i>Kapłan Biblioteki. O twórczości poetyckiej i eseistycznej Adama Zagajewskiego</i>	22
5.2.2. Artykuły naukowe i rozdziały w monografiach zbiorowych.....	22
■ Pozostałe zainteresowania naukowo-badawcze:	23
5.3. Przeobrażenia języka współczesnej literatury zachodzące na skutek przemian konwergencyjnych (cykl artykułów oraz rozdziałów w monografiach zbiorowych)	23
5.4. Poetyckie konkretyzacje doświadczeń granicznych (cykl artykułów oraz rozdziałów w monografiach zbiorowych).....	24
5.5. Reinterpretacje wątków historycznych we współczesnej poezji (cykl artykułów oraz rozdziałów w monografiach zbiorowych)	25
5.6. Publikacje edukacyjno-dydaktyczne (książka oraz artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych).....	26
5.6.1. Książka <i>Z nowymi mediami „w kulturze” i „o kulturze”. Scenariusze zajęć edukacji medialnej dla nauczycieli</i>	26
5.6.2. Inne publikacje o charakterze edukacyjno-dydaktycznym	27
5.7. Redakcje naukowe monografii zbiorowych (trzy monografie)	27
6. Umiejędzynarodowienie badań związanych z przemianami literatury pod wpływem nowych mediów oraz czynny udział w konferencjach naukowych.....	27
7. Staż naukowy oraz udział w grantach naukowych.....	28
8. Współpraca z instytucjami i działalność w zakresie popularyzacji nauki.....	28
9. Działalność organizacyjna, członkostwo w komitetach naukowych konferencji i pełnione funkcje.....	29
10. Nagrody i wyróżnienia	30

1. Imię i nazwisko: **Bogusława Bodzioch-Bryła**

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

1999 r. – magister filologii polskiej (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny, specjalizacja: krytyka literacka, specjalność: nauczycielska z przygotowaniem pedagogicznym); praca magisterska pt. *Kapłan Biblioteki. Na podstawie twórczości poetyckiej Adama Zagajewskiego*; promotor: dr Krzysztof Uniłowski; recenzent: prof. dr hab. Jerzy Paszek. Praca w zmienionej i rozszerzonej postaci została opublikowana w 2009 r. w formie książkowej.

2001 r. – ukończone dwuletnie Podyplomowe Studia Dziennikarskie (Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych);

2004 r. – doktor nauk humanistycznych w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie literaturoznawstwo, Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny; tytuł rozprawy: *Poetyka nowej poezji polskiej po 1989 roku*; promotor: dr hab. Stefan Szymutko; recenzenci: prof. dr hab. Anna Nasiłowska (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk); prof. dr hab. Dariusz Rott (Uniwersytet Śląski); praca, rekomendowana przez przewodniczącego Komisji do druku (przy jednogłośnym poparciu wniosku przez Radę Wydziału Filologicznego), została opublikowana w 2006 r. pt. *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości*, Universitas, Kraków 2006; (wydanie drugie zmienione ukazało się w 2011 r. nakładem Wydawnictwa Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” i Wydawnictwa WAM).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

Podstawowe miejsce pracy:

od 2005 - aktualnie – pracownik naukowy (od 1 X 2005 r. w ramach umowy o dzieło, od 1 X 2006 r. adiunkt) Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, obecnie Akademia Ignatianum w Krakowie

Dodatkowe miejsca pracy:

- 2004 r. (20.02-11.07, semestr letni, umowa o dzieło) – współpraca z Akademią Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej (Wydział Humanistyczno-Społeczny, filologia polska);

- 2008-2011 – współpraca (umowa o dzieło) z Krakowską Akademią im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (wykładowca na kierunku kulturoznawstwo);

- 2004-2012 – współpraca (2004-2009 r. umowa o dzieło oraz umowa zlecenie, w okresie 1 X 2009-30 IX 2010 adiunkt w ramach umowy o pracę na pół etatu) z Instytutem Sztuk Audiowizualnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej (wykładowca na kierunku kulturoznawstwo, specjalność filmoznawstwo);

- 2011-2012 – współpraca (umowa o dzieło) z Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej; wykładowca).

Członkostwo w (wybranych) radach, zespołach, komisjach:

- 2017-2018 r. – członek Rady Instytutu (delegat adiunktów)
- 2018-2019 r. – członek Rady Wydziału Filozoficznego (delegat adiunktów)
- Sekretarz Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na studia III stopnia, doktoranckie (lata 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019)
- Członek Wydziałowej Komisji ds. przygotowania wniosku o uprawnienia habilitacyjne w zakresie filozofii i kulturoznawstwa (2015 r.);
- Pełnomocnik Dziekana Wydziału Filozoficznego ds. uzyskania uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie kulturoznawstwa (2010 r.)
- Sekretarz Kierunkowego Zespołu Programowego dla studiów III stopnia – studiów doktoranckich prowadzonych w dyscyplinach naukowych kulturoznawstwo i filozofia w Wydziale Filozoficznym Akademii Ignatianum w Krakowie (od 2016 r.)
- Członkostwo w Instytucyjnej Komisji do spraw Krajowych Ram Kwalifikacji (2015 r.)
- Członek Kierunkowego Zespołu Programowego dla kierunków Dziennikarstwo i komunikacja społeczna i Kulturoznawstwo, 2015 r.)

4. Dorobek naukowy

Na mój dorobek publikacyjny składa się 56 pozycji, w tym:

- 5 monografii (monografia stanowiąca osiągnięcie habilitacyjne, opublikowana rozprawa doktorska, monografia autorska, dwie monografie współautorskie)
- 1 książka edukacyjno-dydaktyczna (mająca charakter scenariuszy z obudową dydaktyczną)
- 3 redakcje naukowe monografii zbiorowych
- 14 artykułów w czasopiśmie (w tym 1 opublikowany przed doktoratem)
- 23 rozdziały w monografiach zbiorowych
- 7 recenzji (w tym 2 opublikowane przed doktoratem)
- 2 sprawozdania z konferencji naukowych
- 1 publikacja w biuletynie pokonferencyjnym

[a także 17 recenzji, których publikacja miała charakter audiowizualny] – [zob. pkt. 8. Współpraca z Radiem Kraków i Instytutem Książki]

Obszar główny moich zainteresowań naukowo-badawczych stanowią:

- Problemy przeobrażeń współczesnej literatury pod wpływem nowych, konwergujących mediów. Zagadnienia związane z procesem przemian poezji (przełomu XX/XXI w. oraz poezji powstającej w XXI w.), będących skutkiem zmiany nośnika z drukowanego na cyfrowy. Analiza dokonywana z uwzględnieniem szerokiego kontekstu literaturoznawczego, kulturoznawczego oraz medioznawczego.
- Twórczość poetycka i eseistyczna Adama Zagajewskiego (motywy, topoty, symbole; relacje intertekstualne z innymi obszarami kultury).

Pozostałe zainteresowania naukowo-badawcze:

- Przeobrażenia języka współczesnej literatury zachodzące na skutek przemian konwergencyjnych.
- Poetyckie konkretyzacje doświadczeń granicznych.
- Obrazowanie historii we współczesnej poezji.
- Problemy i metody nauczania literatury, mediów i wiedzy o kulturze.

4.1. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) osiągnięcie naukowe przedstawia monografia pt. *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji*

b) Bogusława Bodzioch-Bryła, *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2019, s. 555, ISBN 978-83-7614-413-9. Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Krzysztof Uniłowski (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr hab. Katarzyna Bazarnik (Uniwersytet Jagielloński).

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

PREZENTACJA MONOGRAFII STANOWIĄCEJ OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE

Uzasadnienie wyboru tematu badawczego

Do podjęcia tematu doprowadziły mnie realizowane od 2001 roku badania nad współczesną polską poezją drukowaną i jej przemianami pod wpływem mediów, bowiem to właśnie w trakcie tych prac stawało się dla mnie coraz bardziej zauważalne, że środowisko twórców literackich, żyjących w zdeterminowanym przez nowe media świecie, coraz silniej odczuwa niewystarczalność tradycyjnego, drukowanego nośnika, które to poczucie zaczyna uwidaczniać się w obrębie struktury nowoczesnego wiersza, komplikując ją (niejako „rozpychając od środka”), upodabniając do form medialnych, zautomatyzowanych (w tym interaktywnych). Owe próby początkowo przybierały postać prostych tekstowych symulacji (działających się za pośrednictwem warstwy treściowej wiersza), skoncentrowanych na naśladowaniu procesów charakterystycznych dla form zautomatyzowanych, medialnych, by w końcu przeobrazić się w rzeczywiste mediatyzowanie poezji, przybierającej postać przekazu multimodalnego, (audio)wizualnego. W trakcie prowadzenia wspomnianych badań zauważalny stawał się dla mnie również problem niewielkiej liczby rozpoznań naukowych opartych na literaturoznawczej refleksji analityczno-interpretacyjnej¹, nie poprzestających na opisie jedynie technologicznej warstwy e-utworów. Efektem wspomnianych badań stały się trzy monografie naukowe: *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości* (monografia stanowiąca opublikowaną w roku 2006 rozprawę doktorską, która nie tylko nie zamknęła badanego przeze mnie wątku, ale stała się punktem wyjścia do dalszych rozpoznań, analiz i refleksji naukowej), monografia *Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku* (książka współautorska, wydana w roku 2014, w której jestem autorką części III, tj. s. 203-320.), monografia *Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany kultury polskiej pod wpływem nowych mediów po 1989 roku* (praca współautorska, wydana w roku 2015, w której jestem autorką części I,

¹ Na kwestię tę zwracała uwagę również Urszula Pawlicka, pisząc, że „choć poezja cybernetyczna zyskuje coraz większy oddźwięk, to jednak brakuje tekstów krytycznych, które poddałyby ją naukowej analizie”. U. Pawlicka, *(Polska) poezja cybernetyczna. Konteksty i charakterystyka*, Kraków 2012, s. 77.

tj. s. 17-140.), w końcu monografia stanowiąca osiągnięcie habilitacyjne *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji* (2019 r.).

Cele naukowe realizowanych badań:

Celem naukowym monografii pt. *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji*, stanowiącej moje osiągnięcie habilitacyjne, jest: (1) analiza przemian współczesnej polskiej liryki dokonujących się pod wpływem zderzenia się literatury z nowymi technologiami, które doprowadziły do wyodrębnienia się jej odmiany elektronicznej (e-poezji), zaistniałej na gruncie literatury polskiej po 1989 roku², a w ciągu ostatnich dwóch dekad ulegającej coraz bardziej dynamicznemu rozwojowi, wewnętrznemu zróżnicowaniu i egzemplifikacyjnemu zwielokrotnieniu; (2) opis pola polskiej e-poezji w perspektywie procesualności i konwergencji mediów; (3) opis, analiza i interpretacja (z wykorzystaniem istniejących rozpoznań naukowych i krytycznoliterackich) polskiej e-poezji, ze szczególnym uwzględnieniem semantycznej i strukturalnej pojemności nośnika nowomediowego, na jakim e-utwory zostały osadzone i z którego czerpią; (4) wyodrębnienie motywów, metafor, figur i strategii pełniących w obrębie e-poezji istotną funkcję semantyczną, konstrukcyjną, a także strategiczno-prognostyczną (tzn. reprezentatywną dla większej grupy utworów, sygnalizującą, w jakim kierunku rozwijać się może e-poezja), wiarygodnie przekładającą się na zarys propozycji nowego rodzaju optyki i narzędzi, za pomocą których można byłoby badać zmieniony pod wpływem nowych technologii (i wciąż mutujący) e-wiersz; (4a) szczególna uwaga poświęcona zostaje tym kategoriom, które mogłyby zyskać miano nowych metafor o charakterze nie tylko literackim, ale i ogólnokulturowym, użytecznych przy opisie e-poezji i na tyle pojemnych, że można uznać je za w równym stopniu przekładalne na sferę treści, formy, a także bardziej ogólnych tendencji, wyraźnie widocznych w kontekście przemian konwergencyjnych poetyckiego utworu literackiego; chodzi więc o kategorie przydatne w procesie badania zarówno e-poezji, jak i całej współczesnej kultury humanistycznej, z którą poezja ta pozostaje w stanie wciąż zacieśniającego się splotu; (5) zbadanie obszarów tematycznych podejmowanych w obrębie e-poezji, w celu wyeksponowania tkwiącego w nich potencjału literackiego (na który składa się z jednej strony aktualność podejmowanej problematyki, z drugiej jej uniwersalność); (6) popularyzacja e-poezji jako tekstu kultury atrakcyjnego zarówno pod względem literaturoznawczym, jak i technologiczno-medioznawczym, stanowiącego dowód pozostawania literatury w radykalnej bliskości z głównym nurtem przemian współczesnej rzeczywistości realnej i wirtualnej.

METODA

Uzasadnienie doboru poetyckiego materiału egzemplifikacyjnego (podstawy materiałowej)

Przedmiotem opisu i analiz czynię cztery grupy tekstów literackich, w różny sposób sytuujących się wobec nowomediowego nośnika: (1) utwory oparte na nowomediowym medium, w pełni wykorzystujące jego możliwości (hipertekstową strukturę, dynamikę, płynność, ergodyczność, zróżnicowany zakres interaktywności lub intraaktywność, otwartość na interakcję z odbiorcą); (2) blisko tej grupy znajdują się również literackie projekty hybrydyczne, przekraczające znaczenie pojęcia „utwór literacki”, umiejscawiające się pomiędzy utworem e-literackim a generującą narracją instalacją interaktywną (3) utwory

² Już w 1996 r. ukazał się (na dyskietce), będący jedną z pierwszych reprezentacji e-literatury utwór *Æ* Roberta Szczerbowski (w 2002 roku pojawiło się wydanie III poprawione), w 2002 hipertekst *Koniec świat według Emeryka* Radosława Nowakowskiego, *Blok* Sławomira Shuty; 2003: *RH+* Joanny Roszak, 2007: *Godło i Projektor* Witolda Mazura, *Przystanek* Marcina Bałczewskiego i Mariusza Szulca, *Czary i mary. Hipertekst* Anety Kamińskiej, *Ars Poetica* Zenona Fajfera, 2008: *Projekt Onirii* Witolda Mazura, *Hasło niepoprawne* Piotra Kowalczyka; 2010: *Liberlandia* Radosława Nowakowskiego.

wykorzystujące jako nośnik (i miejsce wydania) medium internetowe, które jednak równie dobrze mogłyby zaistnieć w identycznej, drukowanej postaci; płaskie, statyczne, niepodatne na ingerencje czytelnika (istniejące np. w postaci zapisu w formacie PDF), często powstałe na skutek nowomiedialnych procesów zachodzących na wcześniejszych etapach przemian materii wierszowej (np. remiks, mash-up), ostatecznie zyskujące przetworzoną, choć statyczną postać; (4) utwory drukowane, wydane w formie papierowych tomików (lub e-booków), stanowiące więc pod względem formy wydania publikacje dość klasyczne, artykułujące i akcentujące jednak (poprzez rozmaite eksperymenty na formie zapisu wierszowego) pewien rodzaj braku, niedoskonałości obranego nośnika, który to brak uniemożliwia wyrażenie istotnych treści, a których wyrażenie byłoby możliwe (lub pełniejsze), gdyby utwór przenieść do środowiska nowomiedialnego; w tej grupie umieszczam utwory lokujące się – z uwagi na podejmowaną tematykę – blisko tematów poruszanych we wcześniej wymienionych grupach.

Wspomniane połączenie czterech rodzajów utworów ma konkretny cel:

- (1) pozwala ukazać, że literatura, niezależnie od nośnika, mówi jednym głosem, porusza podobne problemy, jednak to właśnie środowisko nowych mediów okazuje się bardziej sprzyjające dla wyrażania niektórych kwestii i dopiero ono, dając większe możliwości kreacyjne (za sprawą połączenia tekstu zmetaforyzowanego z obrazem, dźwiękiem, dynamiczną, otwartą na partycypację strukturą), pozwala wyeksponować treści lokujące się blisko dynamiki zmian współczesnego świata, przeobrażających się, konwergujących mediów (procesualność, głębia, dynamika, często nieostateczna, fluktuacyjna postać itp.), w końcu korzystającego z osiągnięć technologii człowieka;
- (2) udowadnia, że cyfrowy zwrot w humanistyce, silnie oddziałujący na strukturę nowej literatury, wnoszący do niej nowe jakości, które stały się nośnikami treści dzieła, nie wymusił radykalnej zmiany w zakresie podejmowanej w e-wierszu tematyki. Została ona rozszerzona o kwestie pośrednio wynikające z refleksji na temat przeobrażeń medium, ale poza tym nieprawdą byłoby upieranie się przy stanowisku, że e-poezja pomija tematy od dawna w literaturze obecne, uwagę odbiorcy skupiając głównie na sprawach nowych, wcześniej niepodejmowanych lub podejmowanych sporadycznie.

Sądzę, że właśnie m.in. w związku z drugą z powyższych konstatacji konieczne jest wyciąganie wniosków płynących nie tylko z opisu, analizy i interpretacji utworów e-literackich, ale i z obserwacji utworów w niewielkim stopniu odmiennych od literatury tradycyjnej, w rzeczy samej dość jednak klasycznych (np. wydanych w postaci e-papierowej, w Internecie, przy rezygnacji z innych form umiedialniania literackich treści, co oznacza, że z powodzeniem mogłyby funkcjonować w formie drukowanej, bez obawy o utratę istotnych elementów całości), gdyż właśnie na przykładzie tak dobranego materiału egzemplifikacyjnego możemy obserwować – co uznaję za kolejny cel realizowany w monografii:

- (3) gest stopniowego, symbolicznego uśmiercania starego zwartego podmiotu (jest to widoczne np. w poezji Waldemara Jochera, dość tradycyjnej pod względem formy, lecz silnie eksponującej nowe rysy lirycznego „ja”, m.in. hybrydyczność, niespójność, automatyzację itp.), by w utworach opartych już w pełni na dynamicznym, nowomiedialnym nośniku mogły wyraziście realizować się one w postaci bardziej dosłownej, a także wyrażnie odwołującej się do idei trans/(post)humanizmu i performatywności.

Poprzez łączenie obu typów literatury pragnę ponadto podkreślić – co stanowi kolejny, czwarty cel realizowany w monografii,

- (4) iż wspomniane przeobrażanie się figury podmiotu zostało zainicjowane i wciąż się dokonuje, jednak nie w postaci radykalnego i natychmiastowego zerwania, lecz stopniowego, powolnego uwydatniania się nowego rysu literatury „zamieszkiwanej” przez nowy, chybliwy, lecz mający coraz bardziej wyrazistą

(choć paradoksalnie – rozszczępioną, pełną prześwitów, szczelin, przez które przeziara miejsce przeznaczone na partycypacyjną i mentalną aktywność odbiorcy-interaktora) postać – hybrydyczny e-podmiot. Dzięki takiemu właśnie połączeniu możliwe okazuje się uchwycenie tego istotnego momentu rzeczowej transformacji, w którym wspomniane teorie trans/(post)humanizmu/ performatywności wcielane były w życie jedynie w postaci idei na papierze (konkretyzując się w obrębie sytuacji lirycznej i operacji na figurze „ja” lirycznego, obecnego w e-poezji „płaskiej” i nieinteraktywnej), dowodząc, że oto kultura literacka ma w swojej historii etap, w którym stopniowo, sukcesywnie, coraz bardziej oczywistym stawało się, że tradycyjne medium drukowane odbierane zaczyna być jako ograniczone, literatura zaś stara się wspomniane medium rozsadzać od wewnątrz, stwarzając podwaliny dla późniejszych, bardziej radykalnych eksperymentów e-literackich.

Interdyscyplinarność metodologiczna

Biorąc pod uwagę fakt, że w monografii *Sploty: przepływy, architek(s)ture, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji* mowa jest m.in. o nowej poezji (e-poezji) i przynależnych jej kategoriach, a także przeobrażającej się pod wpływem technologii poetyce wiersza, powołuję się w niej m.in. na wypowiedzi programowe artykułowane przez samych poetów, jako równoprawne traktując diagnozy, rozpoznania krytyków literackich, badaczy e-literatury oraz formułujących sądy teoretyczne praktyków (poetów, artystów). Podczas prac nad książką szczególnie zależało mi, aby czynione w niej rozpoznania miały charakter oddolny, tzn. w przeważającym stopniu wynikały ze specyfiki samych e-utworów. W tym sensie ujęcie niniejsze zachowuje częściowo status literaturocentryczny, jednak w postaci ograniczonej postrzeganiem e-wiersza jako całości niejednorodnej, składającej się z elementu literackiego oraz nowomediального (technologicznego), z których to oba zdolne są generować sensy w równej mierze współkomponujące e-wiersz. Naturalną konsekwencją wspomnianej dwoistości staje się interdyscyplinarny charakter badań prowadzonych nad e-poezją, przekładający się na konieczność odwoływania się do rozmaitych propozycji terminologicznych, metodologicznych, chronologicznych i klasyfikacyjnych, użytecznych w sytuacji badania utworów multimodalnych. W tym duchu staram się różnicować metody pisania o e-wierszu oraz sam proces jego analizy, wykorzystując i łącząc metody literaturoznawcze z metodami zaczerpniętymi z nauk społecznych oraz nauk o mediach. Pierwsze reprezentują m.in.: klasyczna analiza i interpretacja (uruchamiana wszędzie tam, gdzie w obrębie wiersza mamy do czynienia z poetyckim przekazem zmetaforyzowanym)³, miejscami połączona z refleksją krytycznoliteracką. Z uwagi na istotność zachodzących w obrębie e-utworów wzajemnych relacji tekstowych i pozatekstowych ważne odniesienie stanowi dla mnie koncepcja intertekstualności (szczególnie w ujęciu Ryszarda Nycza, który tę kluczową kategorię opisową jednego z najważniejszych aspektów literatury postmodernistycznej rozszerza o intersemiotyczne powiązania z pozadyskursywnymi mediami sztuki i komunikacji, czyli m.in. plastyką, muzyką, filmem, komiksem itp.; w moich badaniach funkcję intertekstów pozadyskursywnych pełni m.in. przekaz audiowizualny, formy architektoniczne, zainspirowany naturą obraz cyfrowy, np. stanowiący simulacrum żywiołu wodnego). Niebagatelne znaczenie dla moich rozważań ma myśl poststrukturalistyczna, szczególnie Jacquesa Derridy (który już w eseju *Sila i znaczenie* artykułował konieczność przekraczania wewnętrznych relacji i konfiguracji utworu literackiego, pisząc o formie, która przekracza samą siebie, umożliwiając wtargnięcie do utworu tego, co

³ W tym miejscu pragnę zaznaczyć, że nie każdemu z przywoływanych utworów poświęcam równą uwagę analityczno-interpretacyjną, bowiem w tych przypadkach, w których dany utwór poddawany był analizom innych badaczy, a moje jego odczytanie w zasadniczych kwestiach się z tymi analizami pokrywa, celowo rezygnuję z pomnażania fragmentów analityczno-interpretacyjnych na rzecz samego opisu dzieła i możliwości jego pokazania (bez materiału ilustracyjnego niemożliwe jest zrozumienie specyfiki e-wiersza, jego odmienności od poezji drukowanej). Bardziej dokładny wgląd analityczno-interpretacyjny ma miejsce tam, gdzie pomaga on wydobyć nowe, zasadnicze dla e-poezji właściwości samego e-wiersza, jego struktury, figury podmiotu czy zmienionej pod wpływem technologii percepcji rzeczywistości pozapoetyckiej, z którą wiersz wchodzi w dyskurs intertekstualny, multimodalny czy też literalny.

twórcze), a także Rolanda Barthesa (tu istotne będą m.in.: wyrażona w *S/Z* figura rozgwieżdżonego tekstu; tekstu literackiego ulegającego rozproszeniu; koncepcja nauki „literackiej”, która sama staje się twórczością; śmierci autora rozumianego jako instancja zdolna doprowadzić proces interpretacyjny do pożądanego finału) oraz Michela Foucaulta (osłabienie wpływów autora). Ważna dla prowadzonych w książce rozważań jest teoria interpretacji tekstu, głównie hermeneutyka Paula Ricoeura, Hansa-Georga Gadamera, do której polemiczne odniesienia pojawiają się w obszarach książki dotyczących recepcji e-wiersza oraz tych jego cech, które czynią z e-utworów generatory permanentnie sensotwórcze (wewnętrzna dynamika, generatywność, procesualność, rizomatyczna struktura, samozwrotność) oraz Gianniego Vattimo (kategoria bytu wydarzającego się, opartego na przypadku, zdarzeniowości, zapośredniczonego, ujawniającego się w kontekstach kultury). W miejscach, w których w obrębie tekstu e-poetyckiego spotykają się ze sobą treści odnoszące się do tematu kobiecości, cielesności i nieciągłości (wynikającej najczęściej ze specyfiki nośnika, ale mającej przełożenie i konkretyzującą się również na poziomie sensów tekstowych utworu) sięgam do refleksji bliskiej krytyce feministycznej, szczególnie jej nurtowi *écriture féminine* (Hélène Cixous) oraz do nurtu rewizjonistycznej krytyki feministycznej (wyczulonego na obecność form dyskryminacji). Spośród metod wykraczających poza literaturoznawstwo stosuję m.in.: zestawienie separujące poszczególne warstwy utworu (tekst literacki, obraz, dźwięk, animację i ich składowe), którą to technikę traktuję jako pomocną głównie na wstępnym (poprzedzającym pisanie krytyczne) etapie analizy tekstu nowomiedialnego, decyduję się jednak na jej pokazanie, gdyż sądzę, że dość wyraźnie ukazuje skomplikowanie się tworzywa poetyckiego na skutek oparcia wiersza na cyfrowym nośniku. Zestawienie to nawiązuje do obecnie intensywnie rozwijających się na gruncie nauk o mediach badań multimodalności⁴. Analiza multimodalna stosowana bywa w przypadku przekazów, których globalny sens, także funkcje, są (współ)realizowane przez więcej niż jeden kod semiotyczny, przy czym wykorzystywane w danym komunikacie systemy semiotyczne współgrają ze sobą, tworząc całość, która nie stanowi jedynie prostej sumy części, a znaczenie powstaje w sposób multiplikatywny, a nie sumaryczny⁵. *Case study* – studium przypadku – metoda, którą zapożyczam z nauk społecznych, okazuje się pomocna podczas badania e-poezji z uwagi na fakt pojawiania się w jej obszarze utworów stanowiących dzieła do tego stopnia odrębne, a zarazem silnie hybrydyczne (modularne, wariacyjne i interaktywne), że nie sposób ułożyć ich w jakiegokolwiek grupie dzieł analogicznych, przez co należałoby uznać je w istocie za przynależne do grupy wyjątków. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku e-literackiej instalacji *Archetyptura. Estetyka QR Kodu* Andrzeja Głowackiego, w odniesieniu do której elementy tej metody zdecydowałam się zastosować. Metodę porównawczą stosuję w trakcie badania prac powstałych w wyniku działań remiksowych i mashupowych, będących remediacją utworów pierwotnie zaistniałych w drukowanej postaci, a następnie zmediatyzowanych i doposażonych o możliwości wynikające z potencji nowego nośnika⁶, na skutek czego stają się w pewnym stopniu rodzajem e-poetyckiego przekładu intermedialnego.

W zakresie kwestii terminologiczno-narzędziowych, poza zaczerpniętym z międzynarodowej antologii *Electronic Literature Organization* ujęciem definicyjnym literatury

⁴ Zob. M. Lisowska-Magdziarz, *Badanie wielomodalnych przekazów w mediach masowych. Od teorii do schematu analitycznego* [W:] *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, red. A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess, Kraków 2018, s. 143-165. Badania multimodalne są już wykorzystywane również na gruncie literaturoznawstwa, a realizują je m.in.: John Batemann i Alison Gibbons. J. Bateman, J. Wildfeuer, T. Hiippala, *Multimodality Foundations, Research and Analysis – A Problem-Oriented Introduction*, Berlin – Boston 2017; A. Gibbons, *Multimodality, Cognition, and Experimental Literature*, Routledge, New York – London 2012.

⁵ Zob. J. Maćkiewicz, *Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów*, „*Studia Medioznawcze*” 2017, nr 2 (69), s. 33-42.

⁶ Na przykład utworów będących cyfrową adaptacją wierszy formistycznych Tytusa Czyżewskiego, pt. *Cyfrowe Zielone Oko*, autorstwa U. Pawlickiej i Ł. Podgórnego, czy też utworów L. Onaka: *Bat Country on LCD*, *Kroki Akermańskie*, *Młodość tysiąc osiemset sześćdziesiąt liter później*, *Bletka z balustrady* itp., będące przetworzeniem kolejno: *Trenu I* Jana Kochanowskiego, sonetu *Stepy akemańskie* oraz *Ody do młodości* Adama Mickiewicza, wiersza *Noga* Tadeusza Peipera.

elektronicznej, użyteczne okazały się rozpoznania: Przemysław Czapliński (szczególnie używane przez niego pojęcie splotu⁷); Ewy Szczęsnej (pojęcie hybrydy rozumianej jako postać podmiotu oferująca pewność zmian, będąca punktem wyjścia dla tworzenia tożsamości⁸; Andrzeja Hejmeja (pojęcie „literatury poza literaturą” oraz mediality⁹); kategoria procesualności (używana przez Ryszarda Kluszczyńskiego do analiz dzieł istniejących w postaci instalacji interaktywnej, bardzo pojemna i jak sądzę – przekładalna na sferę przeobrażeń zachodzących w obrębie poezji); Aleksandra Nawareckiego (rozpoznania czynione w słowie wstępnym do *Ilustrowanego słownika terminów literackich*¹⁰, z którego to źródła pochodzi również istotne dla moich badań rozumienie kategorii figury autorstwa Eweliny Suszek); Janusza A. Włodarczyka (głównie ujęcia definicyjne łączące dyskurs architektoniczny z literaturoznawczym, zawarte w interdyscyplinarnym *Literackim słowniku architektury*¹¹). Istotne były dla mnie również rozpoznania teoretyczne czynione przez samych artystów (towarzyszące ich praktyce artystycznej), w szczególności: Zenona Fajfera, Waldemara Jochera, Ayi Karpińskiej, Macieja Taranka (w tym wypadku refleksja ta wyartykułowana została w obrębie konkretnego utworu poetyckiego¹², co postrzegam jako działania bliskie Rolandowi Barthesowi koncepcji nauki „literackiej”, która sama staje się twórczością), w końcu Leszka Onaka i Łukasza Podgórnego teoria remiksu i mash-upu, postrzeganych jako narzędzia e-literackie.

W książce posiłkuję się różnymi ujęciami chronologicznymi (wskazującymi cezury czasowe oraz wewnętrzną etapowość analizowanych procesów), spośród których najbardziej przydatne okazały się rozpoznania Urszuli Pawlickiej, Piotra Mareckiego oraz Macieja Maryła. Odwołuję się także do ujęć klasyfikacyjnych (kultury humanistycznej, e-literatury i e-poezji), poczynając na najbardziej kompleksowym spojrzeniu na nową humanistykę autorstwa Ryszarda Nycza¹³ (humanistyka jako „dorzecze pięciu nurtów”; pośród których nurty osobne stanowią humanistyka cyfrowa i posthumanistyka), ujęcie gatunkowe Urszuli Pawlickiej¹⁴, Małgorzaty Janusiewicz¹⁵, Jakuba Bogusława Jagiełły¹⁶.

Charakterystyka uwarunkowań metodologicznych

Najważniejszymi czynnikami wpływającymi na zjawiska e-literackie, których opisu podjęłam się w omawianej tu książce, są m.in.:

- powszechna świadomość zaistnienia zjawiska konwergencji mediów (czyli takiego łączenia się istniejących nośników i przekazów medialnych, w efekcie którego powstają nowe, nieistniejące wcześniej w danej postaci jakości kulturowe), którego to zjawiska konsekwencją jest fuzja literaturoznawstwa i nauk o mediach. Skutkiem treściowych i formalnych (dotyczących konkretyzowania się postaci wiersza) przepływów pomiędzy tymi dziedzinami nauk jest konieczność przeobrażeń w zakresie samego procesu

⁷ P. Czapliński, *Sploty* [W:] *Nowa humanistyka. Zajmowanie pozycji, negocjowanie autonomii*, red. P. Czapliński, R. Nycz i inni, Warszawa 2017, s. 13, 15-16.

⁸ E. Szczęsna, *Poetyka mediów*, Warszawa 2007, s. 193-194.

⁹ A. Hejmej, *Badanie intermedialne i nowa humanistyka*, dz. cyt., s. 427-428.

¹⁰ A. Nawarecki, *Zamiast wstępu* [W:] *Ilustrowany słownik terminów literackich. Historia, anegdota, etymologia*, red. Z. Kadłubek, B. Mytych-Forajter, A. Nawarecki, Gdańsk 2018, s. 5-25.

¹¹ J.A. Włodarczyk, *Literacki słownik architektury. Wybór subiektywny*, Katowice 2007.

¹² M. Taranek, *Repetitorium* [W:] tegoż, *Repetitorium*, Kraków – Internet 2013, s. 3-4, <https://rozdzielchleb.pl/repetitorium/#issuu> (dostęp: 12.02.2019).

¹³ R. Nycz, *Kultura jako czasownik. Sondowanie nowej humanistyki*, Warszawa 2017, s. 42-43.

¹⁴ U. Pawlicka, *(Polska) poezja cybernetyczna. Konteksty i charakterystyka*, Kraków 2012, s. 93-125.

¹⁵ M. Janusiewicz, *Literatura doby Internetu. Interaktywność i multimedialność tekstu*, Kraków 2013, s. 40-89.

¹⁶ J. B. Jagiełło, *Warsztaty generatywne* (cz.1), przeprowadzone 2.10.2014 r., podczas Międzynarodowego Festiwalu Literackiego Ha!wargarda 2014, Arteteka WBP w Krakowie, wideorelacja: <https://www.youtube.com/watch?v=KLKCjYxdq8> (dostęp: 20.03.2019).

receptyjnego e-utworu, ugruntowania się świadomości, że analiza dzieła e-literackiego winna odbywać się zgodnie z perspektywą interdyscyplinarną, zarówno literaturocentryczną, jak i medioznawczą. Konieczność równoczesnego uwzględniania obu tych perspektyw wynika z faktu, że każda z nich otwiera proces receptyjny i interpretacyjny na inne poziomy znaczeń obecne w e-wierszu: medioznawcza ujawnia rolę, funkcję oraz wewnętrzne zróżnicowanie sfery technologicznej, literaturoznawcza przypomina natomiast o fakcie pozornie oczywistym, lecz – mam wrażenie – wciąż nie dość wystarczająco w refleksji badań e-literackich wyzyskiwanym, a mianowicie, (1) że mamy w przypadku e-poezji wciąż do czynienia z przekazem literackim o wyraźnych walorach poetyckich, artystycznych, przekazem bogatym w tropy, figury, symbole od zawsze przynależne do przestrzeni poetyki dzieła literackiego; (2) że zmediatyzowanej postaci wiersza nie należy odczytywać i identyfikować jako stanu wymuszającego radykalne ograniczenie sfery literackości, poetyckości (Jakobsonowskiej funkcji poetyckiej, rozumianej jako projekcja zasady ekwiwalencji z osi wyboru na oś kombinacji) na rzecz możliwości wynikających z technologicznej podstawy utworu (interaktywności, intraaktywności, procesualności, permanentnej otwartości itp.), gdyż stanowi on fuzję, zagnieżdżoną w sobie nawzajem i implementacyjnie adaptującą się, samozwrotną całość literacko-medialną, w związku z czym recepcja, a także proces analityczno-interpretacyjny owej całości winien być realizowany przy użyciu środków zarówno medioznawczych (tam, gdzie sfera poetycka przenika się z technologiczną), jak i literaturoznawczych, teoretycznoliterackich (np., choć nie jedynie, w miejscach, w których konieczna jest analiza zmetaforyzowanego tekstu poetyckiego oraz tam, gdzie e-utwór uruchamia złożone relacje intertekstualne).

- trudności i rozproszenie metodologiczne, będące wynikiem wspomnianego, spłotowego charakteru współczesnej kultury humanistycznej, współczesnego literaturoznawstwa, literatury, w tym – interesującej mnie tu najbardziej – e-poezji. Owo rozproszenie stawia badacza próbującego analizować przeobrażoną e-literaturę w sytuacji permanentnej niepewności, mając bowiem do dyspozycji – poza metodami literaturoznawczymi, wszelkie metody użyteczne przy analizie dzieła sztuki (szczególnie istniejącego w postaci interaktywnej instalacji), aż po metody zaczerpnięte z nauk społecznych (komunikacja społeczna i media) i technicznych (informatyka, architektura) – ostatecznie pewien nie jest żadnej z nich, gdyż żadna nie wydaje się w pełni przekładalna na specyfikę pozostającego w stanie permanentnej nieostateczności, otwartego na zmiany, dynamicznego i chybliwego utworu e-literackiego.

Owe metodologiczne rozbieżności i niespójności postrzegam jako ewidentną konsekwencję „zgrzytu” (momentami nawet sprzeczności) pomiędzy stanowiącym „rdzeń” e-poezji nowym medium, na jakim jest osadzona, a sferą sensów literackich (zarówno tych elementarnych, wprowadzonych do bazy danych, z których czerpie generator, jak i tych przezeń generowanych w procesie interakcji odbiorcy z dziełem). Spoglądając bowiem na nośnik nowomediálny od strony technologicznej i strukturalnej, przyznać musimy, że stanowi on jakoś wciąż mutującą, a tym samym permanentnie nieostateczną, analizując natomiast sferę sensów, świadomi jesteśmy, że (niezależnie od jej procesualności i pozostawania w stanie permanentnej dynamiki) stanowi ona zawsze jedynie powidok wypadkowej aktualnych problemów, jakie usiłuje autor wyrazić oraz zazwyczaj uprzedniego w stosunku do bieżących przeobrażeń nośnika doświadczenia technologicznego (jako że przemianom nośnika w stopniu pełnym są w stanie dotrzymać kroku chyba jedynie informatycy). Sfera sensów zawsze więc jawić się będzie w stosunku do samego nośnika jako nieco zapóźniona, opowiadająca historię minioną. Dlatego badacz – z jednej strony dostrzegający w e-poezji walor technologiczny, z drugiej zaś wczytujący się w sferę zawartych w niej sensów – nie jest w stanie pozbyć się wrażenia permanentnej nieprzystawalności, zapóźnienia treści w stosunku do formy, na jakiej została osadzona. Jako podobnie sprzeczną odczuwać musi ów badacz sferę metodologii, wymuszającej łączenie metod literaturoznawczych z medioznawczymi, ale też właśnie dzięki sile owej sprzeczności zdolnej generować szczególnie interesujący, odpowiadający duchowi naszych zmediatyzowanych czasów rodzaj sensów e-literacko-artystycznych.

Wspomnianej metodologicznej niespójności nie identyfikuję więc w kategoriach problemu w zasadniczy sposób utrudniającego namysł nad e-literaturą, bowiem odkąd jasnym stało się, że wszelka dynamika w zakresie metod stosowanych do jej badania podporządkowana jest zmianom zachodzącym w obszarze technologii jej „wytwarzania”, jako zdecydowanie bardziej użyteczne postrzegam same techniki pracy z nowomiedialnym tekstem poetyckim, techniki jego analizy. By w pełni uświadomić sobie radykalny charakter wspomnianej zależności metod od dominującej technologii, wystarczy przywołać wycinek historii przemian narzędzi stosowanych do kreowania e-literatury¹⁷. Oto bowiem – co zauważa badaczka – niedługo po powstaniu i w czasach dominacji na rynku programu Storyspace (1978), najpopularniejszego narzędzia do tworzenia literatury hipertekstowej¹⁸, pojawiły się liczne literackie reprezentacje hipertekstowe (tzw. hiperfikcje), a dyskurs teoretyczny i metodologiczny zdominowały te rozpoznania, które w centrum stawiały hipertekst, kłacze, rhizome (postmodernizm, poststrukturalizm Rolanda Barthesa i Jacques’a Derridy, intertekstualność Julii Kristevej, polifoniczność Michaiła Bachtina, w opracowaniach natomiast powtarzano kategorie „tekst otwarty”, „kłacze”, „nomadyzm” itp.). Kilkanaście lat później, w momencie pojawienia się (po 1995 roku) nowych języków programowania i platform cyfrowych¹⁹, kiedy obserwowaliśmy rozmnożenie nowych form e-literackich o mniejszych rozmiarach²⁰ (z wyraźną dominacją poezji flaszowej), w sferze refleksji teoretycznej niemal automatycznie nastąpiło uwolnienie od wpływów postmodernizmu na rzecz zwrotu w stronę cyberstrukturalizmu, a z nim prób wypracowania języka nowych mediów i poetyki tekstu sieciowego. Kiedy w końcu (po 2007 roku) e-literatura porzuciła program Flash na rzecz bardziej zaawansowanych technologicznie cybernarzędzi (platform cyfrowych, języków programowania²¹), nastąpiło (i wciąż następuje, gdyż mowa tu o czasie obecnym) kolejne przesunięcie teoretyczne, tym razem od cyberstrukturalizmu do procesualności²². Już ten skrótowy, uogólniony rzut oka na przemiany e-literatury i narzędzi ich wytwarzania ukazuje z całą jaskrawością, że czynnikiem dominującym jest tutaj nie swoboda e-literackiego tworzenia, nie siła namysłu literaturoznawczego, lecz technologia i to właśnie jej podporządkowana jest zarówno metoda, jak i będąca następstwem jej użycia refleksja teoretyczna. W momencie namysłu nad istotą przemian e-literatury jej odbiorcom potrzebna jest więc zarówno świadomość tego stanu rzeczy, jak i interpretacyjna i metodologiczna otwartość; zarówno literaturoznawczy, jak i medioznawczy zasób narzędziowy.

Tematyka monografii i jej zawartość treściowa

W książce pt. *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska e-poezja w dobie procesualności i konwergencji* analizie poddaję utwory autorów polskich, m.in.: Zenona Fajfera, Katarzyny Giełżyńskiej, Andrzeja Głowackiego, Waldemara Jochera, Ayi Karpińskiej, Karola Lefera, Jarosława Lipszyca, Mirosława Marcola, Leszka Onaka, Łukasza Podgórnego, Piotra Puldziana Płucienniczaka, Michała Rudolfa, Macieja Taranka; miejscami²³ sięgam również do e-poezji obcojęzycznej Andreasa Jacobsa, K Michela i Dirka Visa, Nicka Montforta, Stephanie Strickland, Cynthii Lawson Jaramillo, Paula Ryana, Jiyeon Song, Christy Sommerer i Laurenta Mignonneau. Kompozycja monografii ma za zadanie podkreślić trzy aspekty istotne

¹⁷ Czyni to Urszula Pawlicka. Zob. U. Pawlicka, *Literatura cyfrowa. W stronę podejścia procesualnego*, Gdańsk 2017, s. 97-107.

¹⁸ D. Sikora, *(Hiper)przestrzeń tekstu. O Storyspace*, <http://techsty.art.pl/magazyn/magazyn6/artykuly/sikora01.html> (dostęp: 12.12.2018).

¹⁹ DHTML, Flash, JavaScript, Java, QuickTime, Shockwave

²⁰ Poezja wizualna, flaszowa, animacyjna, dźwiękowa, kinetyczna itp.

²¹ M.in. Javascript, Shockwave, Kinetic, Twitter, BOT, Ruby itp.

²² U. Pawlicka, *Literatura cyfrowa. W stronę podejścia procesualnego*, dz. cyt., s. 97-107.

²³ W celach zarówno ilustracyjnych, jak i dla podkreślenia tego, że poezja polska i zagraniczna podlegają podobnym wpływom ze strony technologii.

dla e-poezji: strukturalny, treściowy (zbiegające się i łączące w spójną całość) i – w sensie ogólnym – periodyzacyjny. Sam zewnętrzny układ książki podporządkowany został kwestiom strukturalnym, a z jego połączenia z aspektem treściowym e-poezji wyprowadzam ujęcie, które określam mianem „figuracywnego”.

W części pierwsza książki, pt. *Sploty. Wprowadzenie*, stawiam sobie za cel przybliżenie kontekstu, środowiska, w którym powstaje i z którego czerpie oparte na nowomiedialnym nośniku dzieło e-literackie, pozostające w sieci związków nie tylko z konwergującymi mediami, ale i z różnymi innymi sferami życia i dyscyplinami nauk, pomiędzy którymi trwa bezustanny przepływ (nakreśleniu tych zagadnień poświęcony został pierwszy podrozdział pt. *Literatura w sieci związków. Trudności recepcyjne*). Właśnie z owego umiejscowienia „pomiędzy” i będącego jego konsekwencją pozostawania w obszarze przepływów wynikają rozmaite trudności, zarówno recepcyjne (łączące się np. z tendencją do izolowania e-literatury postrzeganej jako rodzaj przekazu niszowego, często błędnie utożsamianego z twórczością nazbyt hermetyczną lub odwrotnie – o zbyt lekkim, wręcz popularnym, a przez to niegodnym naukowego namysłu charakterze), jak i metodologiczne, będące skutkiem rozproszenia metod i powstawania semimetod, a przede wszystkim interdyscyplinarności, jakiej wymaga namysł nad e-literaturą (podrozdział *Metodologiczne rozproszenie*). Owa splotowość i sama metafora „splotu” – jak się okazuje – używana jest w opisie naukowym tak często, że z powodzeniem może być identyfikowana nie jako trop artystyczny, lecz użyteczna kategoria o dużym potencjale interpretacyjnym (np. wskazującym kluczowe cechy kompozycyjne, treściowe e-utworu), który to aspekt ukazany został w podrozdziale pt. *Sploty, węzły, miejsca wspólne*. Druga część rozdziału ma na celu przybliżyć proces wyodrębniania się powstałych niedawno, ale już silnie obecnych w literaturze naukowej pojęć takich jak „humanistyka cyfrowa”, „e-literatura”, wraz z dostrzeganymi w jej obrębie podziałami i generacjami (tym zagadnieniom poświęcam podrozdziały *Cyfrowa humanistyka*; *E-literatura. Ujęcie definicyjne*), a także przedstawić i krótko scharakteryzować konkretne środowiska wytwarzające e-poezję (z uwzględnieniem faktu, że proces powstawania e-wiersza obejmuje często nie tylko twórczy akt jego kreacji, ale – ze względu na skomplikowany tryb powstawania i koszty, jakie generuje – stanowi rodzaj działań kolektywnych, realizowanych przy udziale poetów, informatyków, grafików komputerowych, a także instytucji; temu zagadnieniu poświęcony został podrozdział pt. *Środowiska wytwarzające e-poezję*). Ostatnie podrozdziały części pierwszej akcentują fakt istotności tradycji literacko-artystycznej, która wraz z konwergującym środowiskiem nowomiedialnym współtworzy warunki sprzyjające rodzeniu się nowych form aktywności e-literackiej, nie wyczerpując jednak ani złożoności samego zjawiska, ani intencji tkwiących u podnóża powstawania konkretnych e-utworów. Podkreślają także kwestię zdarzeniowości doświadczenia czytelniczego, wynikłej ze zmienionej sytuacji lekturowej, w której odbiorca, zyskując możliwość uczestniczenia w performatywnym akcie konstituowania e-wiersza, odzyskuje wartość autentycznego doświadczenia czytelniczego (*Istotność tradycji literacko-artystycznej*; *Zdarzeniowość doświadczenia czytelniczego*).

Celem rozdziału drugiego, pt. „*Wiersz [...] wprowadzić w ruch, a ruch przewidzieć*”. *E-literackie manifesty teoretyczne*, jest ukazanie głębokiej świadomości opisywanych przemian współczesnego wiersza wśród samych twórców, skutkującej powstawaniem utworów artykułujących owe zmiany w postaci e-literackich, autotematycznych wypowiedzi programowych (e-wierszy manifestów). Za najciekawsze w tym względzie rozpoznania (dotyczące procesualności, programowości, generatywności i związanej z nimi nowej poetyckiej dynamiki) uznaję właśnie te, które wybrzmiewają z głębi samych utworów. Podrozdział pt. *Konwergencje, hybrydy, remiksy... Powtórna śmierć autora* ukazuje zmienny (można by rzec – stopniowalny) charakter przywiązania twórców do pozycji przynależnej autorowi, natomiast podrozdział *Symulacyjność. Głębia trójwymiaru jako chwyt strukturalno-artystyczny* koncentruje się na nowych możliwościach kreowania znaczeń, jakie stwarza zastosowany w utworze trójwymiar oraz (często będąca jego pochodną) wewnętrzna i zewnętrzna dynamika e-wiersza.

Rozdział trzeci, *Strumienie wiersza. Poetyka przepływu*, ukazuje, w jaki sposób i z jakim skutkiem poeci budują i wykorzystują na prawach chwytu artystycznego efekt płynności (*flow*), z jednej strony kreując

przy jego pomocy wrażenie ruchu, głębi, procesualności, dryfowania sensów poetyckich, z drugiej charakteryzując w ten sposób samą sytuację, w jakiej znalazła się poezja wykorzystująca dynamiczne, amorficzne, konwergentne medium, znalazłszy się tym samym – co można stwierdzić, spoglądając z perspektywy klasycznej liryki – w stanie permanentnego podejrzenia (podrozdziały *Flow. Woda jako chwyt e-literacki*; *Phynność poematu*; *Głębia e-poetyckiego hipertekstu*). Podrozdział ostatni (*Od lustra wody do ekranu symulakrycznego*) przesuwając refleksję na temat tafli (lustra) wody w stronę eksplorowania e-poetyckich reprezentacji kategorii symulakrum, konkretyzując się w postaci ekranów cyfrowych, często identyfikowanych jako zwodnicze lustra pozorne. Takie połączenie odrębnych, ale implementacyjnie nawzajem w sobie zagnieżdżonych i wyraźnie z głębi siebie wybrzmiewających znaczeń zawierają e-wiersze wykorzystujące efekt semantycznego (i strukturalnego) rozmnożenia sensów, w procesie interpretacyjnym rozbłyskujących jako jednocześnie odrębne, ale i zespolone, ruchome, a jednak (poprzez wspomniane zagnieżdżenie) stałe.

W centrum zainteresowania rozdziału czwartego, pt. *Tożsamość hybrydy*, stawiam przeobrażoną figurę podmiotu literackiego, który przybiera postać e-literackiego konstruktu hybrydycznego, niespójnego, chybliwego, czekającego na odbiorcze uspołnienie, przy czym wymienionych właściwości nie należy postrzegać w kategoriach dysfunkcji, braku, lecz uznać je za dowód pojawienia się nowego rysu lirycznego „ja”, konkretyzującego się w formie obecności swoistego rodzaju szczelin, stanowiących miejsca, w których realizować się może odbiorczy, a zarazem performatywny proces czytelniczego uzupełniania i które takiej interakcji oczekują (podrozdziały *Hybrydyczność – punktem wyjścia dla współczesnej tożsamości*; *E-podmiot do składania*; „Ja” performatywne). W podrozdziale pt. *Poetyckie hybrydy kobiece* dyskurs posthumanistyczny uzupełniony zostaje o elementy nawiązujące do krytyki feministycznej i obserwację przemian tożsamości artykułowanej na gruncie współczesnej psychologii (tożsamość rekonstruowana, osobowość pastiszowa, „ja” relacyjne). Ów ostatni element dowodzi, że procesy zauważalne w obszarze współczesnej literatury idą w parze z tendencjami aktualnymi na gruncie nauk społecznych, dowodząc tym samym, że e-poezja i inne dyscypliny nauki (szczególnie te skoncentrowane na obserwacji człowieka) w omawianym tu zakresie przemawiają jednym głosem.

W rozdziale piątym, pt. *W pogoni za błędem. Remiksowe i mashupowe dialogi z tradycją*, ukazane zostały najbardziej radykalne eksperymenty formalne i treściowe, jakie w obrębie e-poezji stanowią właśnie działania remiksowe i mashupowe, dokonywane na utworach najsilniej wrośniętych w tradycję literacką. Ich efektem jest powstanie grupy e-wierszy o silnie subwersywnej wymowie (*Remiks, mash-up, subwersja. Narzędzia poetyckie*). Przywołane strategie przetwarzania literackiego pierwowzoru, choć wykorzystywane są przez twórców w podobny sposób, pozwalają osiągać różne cele literackie: podczas gdy remiks okazuje się silniej godzić w sam materiał literacki (oraz w strukturę utworu), mash-up odciska mocniejszy ślad na recepcyjnej świadomości odbiorców, wnikając głębiej w istotę procesów mentalnych czytelnika – interpretatora. W ostatnim podrozdziale (*Klikając Polskę, permutując Konstytucję. Inne projekty literackie Leszka Onaka*) przedmiotem analiz czynię mashupowe przetworzenia tekstów kultury należących do kanonu polskiej literatury narodowej.

W rozdziale szóstym, *Architek(s)tura. Literackie architektury*, analizowane są utwory przemawiające do odbiorcy poprzez coraz bardziej misternie tkaną teksturę, która przybiera postać specyficznego rodzaju architek(s)tury, znaczącej w dużym stopniu poprzez samą formę ukonstytuowania (dynamiczną, nabierającą cech dzieła architektonicznego, często w sensie dosłownym przestrzenną). Ów obecny w obrębie utworu element architektoniczny realizować się może w sposób bardziej lub mniej dosłowny, zawsze niosąc ze sobą poziom odrębnych znaczeń. Tak pogłębione utwory pozwalają uzyskać e-wiersze niemal niewyczerpywalne pod względem semantycznym. Jako kontekst ukazane zostało tu również zjawisko obecności wiersza na miejskiej architekturze (podrozdział *Poezja na architekturze*), bowiem i w tym przypadku mamy do czynienia z dynamiką percepcji (zmiennością procesu odbioru dzieła), będącą skutkiem mobilnej pozycji odbiorcy wobec wiersza lub też dynamiki zmian samej miejskiej przestrzeni, w której utwór zaistniał, by po pewnym czasie być przez tę przestrzeń pochłoniętym i unieważnionym.

W rozdziale siódmym, pt. *Strach przed lekturą, lęk przed interpretacją... Literatura dystansu*, przedmiotem analiz czynię obecne w e-poezji metaforyczne reprezentacje lęku, konkretyzujące się w postaci (tekstowych, obrazowych, dźwiękowych) motywów, takich jak robak (ten pojawiający się w e-poezji oraz instalacjach interaktywnych generujących narrację literacką motyw omówiony zostaje w podrozdziałach *Przeżycia lękowe generatorem twórczości; Odrażająca niestosowność. Bio art materia dzieła literackiego*), lęk przed terroryzmem i wojną cybernetyczną (temat analizowany jest na przykładzie poezji generatywnej i wierszy audiowizualnych w podrozdziałach *E-literackie echa traumy terroryzmu; Wojna cybernetyczna, czyli lęk przez implozję*). Rozdział kończy spojrzenie na utwór audiowizualny przez pryzmat elementów analizy multimodalnej oraz refleksja teoretyczna lokująca badane e-utwory w kontekście hermeneutycznym (podrozdział *Obcy wewnątrz wersu?*). Celem tych działań jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób zmienia się proces interpretacyjny e-wiersza w porównaniu z procesem analiz utworów drukowanych i w jakim stopniu świadomość ograniczeń interpretacyjnych wynikających z permanentnej zmienności utworu i otwartości baz danych, z jakich utworów czerpie swe zasoby, przekłada się na (niekiedy całkowite) zaniechanie interpretacji przez odbiorców.

W rozdziale ósmym, pt. *S@crum. Sklejanie Boga*, przedmiotem refleksji czynię dwie kwestie i dwie grupy utworów, których autorzy w poszukiwaniu tematycznych asocjacji sięgają do sfery sacrum: e-wiersze, w obrębie których rozmaite rozwiązania technologiczne służą rozszerzaniu pewnych elementów treści (np. pogłębianiu metafory, podkreślaniu dwuznaczności frazeologizmu itp.) oraz utwory, w przypadku których mamy do czynienia z eksponowaniem potencji nośnika (szczególnie intraaktywnego literackiego generatora) w celu uzyskania właściwości mogących nasuwać skojarzenia z Absolutem (samowystarczalność, samozwrotność, potencja generowania znaczeń, itp.; temu zagadnieniu poświęcone zostały podrozdziały *Prześwity systemowości; Generowanie transcendencji. W poszukiwaniu Słowa*). W trakcie lektury e-utworów cechujących się podobnymi właściwościami odbiorca odnosi wrażenie, że to, co sakralne, rozplywa się w tym, co technologiczne. Rozdział kończy prezentacja nowomiedialnych form innego typu, traktowanych jako kontekst dla e-wiersza (m.in. internetowych statusów), które stanowią technologiczne wzmocnienia sensów literackich lub też stają się wyrazem subwersywnej gry z sacrum (podrozdział *Od Flasha do statusów. Nowomiedialne wzmocnienia i subwersywne gry z sacrum*).

Rozdział dziewiąty, pt. *Oblicza interaktywności. Tęsknota za przyjemnością lektury*, przedmiotem analizy czyni problematyczną (z uwagi na nadmierne rozszerzanie się zakresu znaczeniowego) kategorię interaktywności, którą uznaję jednak za użyteczne narzędzie uwrażliwiające odbiorców e-poezji na kwestie złożoności struktury e-wiersza, a także na aspekt zróżnicowania samej czytelniczej aktywności recepcyjnej (te problemy omawiane są w podrozdziale *Interaktywność e-poezji. Odmiany zjawiska*). Druga część rozdziału (*Tęsknota za lekturą. Od autotematyzmu do przyjemności partycypacji*) koncentruje się na rozważaniach na temat trudności recepcyjnych oraz rodzajów przyjemności, jakie dawać może lektura e-poezji.

W finałowym rozdziale dziesiątym, pt. *Gatunki czy figury? W stronę nowej genologii*, podejmuję próbę wyodrębnienia najczęściej pojawiających się, stałych dla e-poezji właściwości (podrozdział: *Wyznaczniki literackości e-utworu*). Zwracam również uwagę na zauważalne w aktualnym opisie naukowym i krytycznoliterackim nadmierne rozdrobnienie klasyfikacyjne, które okazuje się niewystarczająco przekładalne na polski e-poetycki zasób egzemplifikacyjny (*Ku ujęciom klasyfikującym; Polska literatura generatywna i jej tradycja*). Rozdział kończy propozycja lokująca się – można rzec – nieco w poprzek dotychczas powstałych ujęć klasyfikacyjnych, bardziej pojemna, zastępująca ujęcia szczegółowe spojrzeniem figuratywnym (*W stronę ujęcia figuratywnego*), wykorzystującym kategorie, które postrzegam jako rodzaj połączenia tropu retorycznego, formy (struktury) często powiązanej na zasadzie przepływu lub wynikania z pewnymi elementami treści. Funkcja wspomnianych kategorii (a także zaproponowanej tu optyki spojrzenia na e-poezję) nie sprowadza się do użyteczności czysto klasyfikacyjnej, lecz ma za zadanie również wskazywać odbiorcy kluczowe cechy kompozycyjne i/lub tematyczne utworu e-poetyckiego; może też zawierać w sobie sugestie interpretacyjne.

W Zakończeniu, poza podkreśleniem otwartego charakteru podejmowanej w książce tematyki, stawiającego odbiorcę w sytuacji raczej generowania dalszych pytań niż formułowania ostatecznych diagnoz, zaakcentowane zostają kluczowe właściwości dynamicznego, procesualnego e-wiersza.

Omówienie wykorzystania wyników pracy. Wkład w rozwój dyscypliny naukowej oraz działania upowszechniające zjawisko e-poezji w obszarze dydaktyki polskiej, międzykulturowej i międzynarodowej

Podjęte przeze mnie badania nad e-poezją stanowią rodzaj działań o wysokim stopniu innowacyjności, co zawsze wiąże się z koniecznością podejmowania aktywności popularyzacyjnych. Z dużym zainteresowaniem tematyka e-poezji przyjmowana była podczas wykładów, które wygłaszałam za granicą, gdzie – właśnie w ramach popularyzacji i umiędzynarodowienia badań – starałam się upowszechniać wiedzę o polskiej e-literaturze, dokonując jednocześnie tym sposobem systematyzacji najistotniejszych treści, które miały zostać zawarte w książce. Na Wydziale Slawistyki Uniwersytetu Ostrawskiego w kwietniu 2016 r., dzięki uprzejmości prof. Jany Raclavskiej, wygłosiłam cykl wykładów pt. *Nowe technologie a kultura humanistyczna i dzieło literackie*. W październiku tego samego roku, pod opieką naukową prof. Kaliny Bahnevy, na Uniwersytecie Sofijskim im. św. Klimenta Ochrydzkiego (Wydział Slawistyki; Bułgaria, Sofia) wykłady poświęciłam tematowi *Przemian literatury pod wpływem nowych mediów*. Kolejny raz o e-literaturze za granicą mogłam mówić w kwietniu 2017 r., kiedy na zaproszenie prof. Janiny Janas, na Uniwersytecie Aldo Moro w Bari (Wydział Literatury, Języka i Sztuk Pięknych; Włochy, Bari) wygłosiłam wykład pt. *Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany literatury pod wpływem mediów interaktywnych*. Ostatni z zagranicznych pobytów miał miejsce we wrześniu 2017 r., kiedy to na Irkuckim Uniwersytecie Państwowym (Instytut Filologii, Języków Obcych i Komunikacji Medialnej; Rosja, Irkuck) wygłosiłam cykl wykładów na temat *Metod analizy tekstu poetyckiego, na przykładzie współczesnej poezji polskiej*, którego słuchaczami byli studenci, wykładowcy, doktoranci Instytutu Filologii, Języków Obcych i Komunikacji Medialnej oraz członkowie Polskiej Autonomii Kulturalnej „Ogniwo” (opiekę naukową nad moim pobytem po stronie rosyjskiej sprawowała mgr Jekaterina Starodworska). Te zagraniczne kontakty ze środowiskami skupiającymi obcokrajowców studiujących języki słowiańskie (w tym język i literaturę polską), a zwłaszcza ożywiona dyskusja, jaką wykłady o e-literaturze wywoływały, utwierdziła mnie w przekonaniu, że zapotrzebowanie na upowszechnianie wiedzy o kulturowych efektach fuzji literatury i nowych mediów jest coraz większe.

Ostatecznym, najbardziej wymiernym efektem prowadzonych badań było powstanie osobnego przedmiotu pt. *E-literatura*, który od trzech lat prowadzę w Akademii Ignatianum w ramach studiów magisterskich. Składające się na ów przedmiot wykłady powstawały równocześnie z procesem redagowania kolejnych części monografii stanowiącej główne osiągnięcie habilitacyjne i można rzec, że to właśnie one nadały jej ostateczny kształt, pozwalając sfinalizować wieloletnią obserwację e-poezji. To właśnie podczas wspomnianych zajęć prezentowane w książce wątki mogły być poddawane dyskusjom ze studentami uczęszczającymi na zajęcia w ramach specjalności *Cyberkultura i media*. Tematem związków literatury z nowymi mediami udało mi się zresztą zainteresować studentów studiów licencjackich i magisterskich również w sensie praktycznym, czego konsekwencją jest 14 obronionych prac seminaryjnych na ten temat.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Osiągnięcia mieszczące się w nurcie głównym moich zainteresowań naukowych

5.1. Problemy przeobrażeń współczesnej literatury pod wpływem nowych, konwergujących mediów (trzy książki oraz cykl artykułów)

Trzy książki (jedna monografia podoktorska oraz dwie monografie współautorskie):

- 5.1.1. B. Bodzioch-Bryła, *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2006. Recenzentami wydawniczymi książki byli: prof. dr hab. Anna Nasiłowska (Instytut Badań Literackich PAN) oraz prof. dr hab. Dariusz Rott (Uniwersytet Śląski). **Książka stanowi opublikowaną monografię doktorską.**

Refleksja zawarta w książce skoncentrowana była na opisie wchodzącej w związku z nowymi mediami poezji drukowanej, dostarczającej dowodów na istnienie w świadomości twórców poczucia niewystarczalności starego medium w stosunku do potencjału drzemącego w samej polskiej poezji, na którą – jak się okazuje – już w okolicach 1989 roku silnie wpływała dynamika wynikająca z pojawienia się i przemian nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Udowadniając, że medialność stała się kategorią charakteryzującą współczesny świat i człowieka (który nie tylko myśli i percypuje rzeczywistość w bezustannym związku z mediami, ale którego percepcja okazuje się przez media zdeterminowana), praca obrazowała stan krzyżowania się gatunków lirycznych z formami medialnymi oraz multimedialnymi, skutkujący powstawaniem form, które określałam mianem paramedialnych/paramultimedialnych. Często przywoływana kategoria ikoniczności, kliszowości analizowanej poezji dowodziła, że twórczość poetycka może zawierać w sobie element pozajęzykowy, dowodząc jednocześnie, że jako odbiorcy znaleźliśmy się w sytuacji, w której rozwój języka współczesnej liryki – rzecz można – zatoczył koło i zwracając się ku własnemu początkom, własnej genealogii, na nowo rozpoczął proces przyjmowania we własną materię językową obrazu (proces ten rozumieć należy jako odwrotność akrofonii, zjawisko szersze, łączące w jedną całość formę językową i pozajęzykową); obrazowość ta wciąż jednak zapośredniczona była o poziom tekstowy. Istotne okazywały się nie różnice pomiędzy poszczególnymi dziedzinami nauk, nie ich odrębność, ale właśnie punkty wzajemnego przecinania się, dialog, współdziałanie i efekty wspomnianego krzyżowania się gatunków. Jako najbardziej wyraziste cechy nowej poezji wyróżniałam m.in.: ewokację realności (zwrot w stronę szczegółu, detalu, nowomedialnych gadżetów, rekwizytów, przeobrażonej technologicznie „poetyckiej scenografii” wiersza); cytatowość, kliszowość, ikoniczność oraz heterogeniczność znakową; odchodzenie od linearności tekstu, realizowane poprzez włączanie w jego strukturę klisz z rzeczywistości pozapoetyckiej, percypowanych przez odbiorcę za pomocą narzędzi właściwych dla odbioru przekazu quasi-wizualnego; licznosc nawiązań do rzeczywistości technicyzacyjnej; symulacyjność (przybierającą postać imitowania mechanizmów działania urządzeń techniki, naśladownictwa form interaktywnych, dopuszczających wariantywność realizacji, co w konsekwencji powodowało, że wiersz przypominał zaczynał strukturę niedokończoną, otwartą, dopuszczającą wielość i różnorodność sposobów lektury); przeobrażenia w konstrukcji podmiotu, lirycznego „ja”, przybierającego postać niekoherentną, stale poprawianą i uzupełnianą, przypominającą cyborgiczny twór trapiący problemem przemijania, zawieszony pomiędzy światem wytworów techniki a sferą właściwych ludzkiej psychice niepokojów ontycznych i aksjologicznych. Zawarta w monografii refleksja naukowa i analiza poezji posiłkowała się zestawem środków pochodzących nie tylko z pogranicza nauk humanistycznych (np. literaturoznawstwa, medioznawstwa, nauk o kulturze), ale i z biegunów – wydawać by się mogło – zasadniczo im odległych (nauk technicznych, informatycznych, nauk o człowieku). W tym sensie praca udowodniła (co podkreślali recenzenci), że istnieją podstawy, by do wspomnianych dziedzin się odwoływać, że izolacja literaturoznawstwa od innych nauk (w tym technicznych) jest już nawet nie tyle sprawą sztuczną, co nie istnieje.

Recepcja książki (licznosc omówień, cytowań) zaskoczyła samą autorkę, a dowód żywej reakcji odbiorczej stanowić mogą m.in. recenzje: Tomasza Cieślaka-Sokołowskiego, *Hiperprzygody poezji*

współczesnej, „Teksty Drugie” 2007, nr 3 (105); Grzegorza Hetmana, *Post-humani nihil a me alienum puto*, „Red” 2007, nr 3-4 (4-5), nota recenzyjna opublikowana w miesięczniku „Nowe Książki” 2006, nr 7, s. 53, czy też dyskusje podczas konferencji naukowych (np. ogólnopolskiej konferencji *Poezja polska po roku 1989. Cieleśność w poezji najnowszej* zorganizowanej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w 2008 r.). To pozytywne przyjęcie książki przez środowisko literaturoznawców doprowadziło do ukazania się w 2011 r. drugiego jej wydania (zmienionego, rozszerzonego o przedmowę i uzupełnienia bibliograficzne): B. Bodzioch-Bryła, *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości* – wydanie drugie zmienione, Wydawnictwo WSF-P „Ignatianum” i Wydawnictwo WAM, Kraków 2011. Następujące recenzje i omówienia pojawiły się również i w tym czasie: B. Wiczorek, *Ku ciału post-ludzkiemu* (recenzja), „Kultura-Media-Teologia” 2014, nr 16; M. Boczkowska, *Bogusława Bodzioch-Bryła, Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości*, „Studia Medioznawcze” 2012, nr 2 (49), s. 191-195 (przedruk: M. Boczkowska, *Multimedialność* (Bogusława Bodzioch-Bryła, *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości*), [W:] tejże, *Miniatury. Szkice subiektywne*, Sosnowiec 2015, s. 123-126.). Do książki odwoływało się wielu badaczy specjalizujących się w analizach literatury współczesnej i najnowszej, m.in. Elżbieta Winiecka²⁴, Adam Dziadek²⁵, Grażyna Gajewska²⁶, Adam Mazurkiewicz²⁷, Urszula Pawlicka²⁸, Adam Regiewicz²⁹, Dorota Walczak-Delanois³⁰, Dorota Utracka, Marzena Dobner. Książka weszła do syllabusów na kierunku filologia polska kilku uniwersytetów (m.in. Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Badania, które przedstawiłam w powyższej monografii, kontynuowałam w osobnych artykułach i rozdziałach w monografiach zbiorowych, zajmując się bardziej szczegółowo problemami: podmiotu wierszy nowej poezji (artykuł *Jak żyć w pułapce post-cieleśności? Rozważania o dekompozycji ciała w nowej polskiej poezji*, „Horyzonty Wychowania” 2008, nr 7 (14), s.145-160.), przeobrażającej się struktury utworu literackiego (*Poezja polska po 1989 roku w drodze ku nowym mediom, czyli o „strukturze, która chce być inną strukturą* [W:] *E-polonistyka 2*, red. A. Dziak, S. J. Żurek, Lublin 2012, s. 69-91 oraz *Na pograniczu literatury i mediów, czyli medialność na papierowym nośniku* [W:] *Granice w kulturze*, red. A. Radomski, R. Bomba, Lublin 2011, s. 45-60.), a także recepcji nowoczesnej poezji (tekst *„W godzinie twojej śmierci – zdrapka”? O pewnych przejawach globalizacji w literaturze* [W:] *Globalizacja w kulturze. Upowszechnienie czy uproszczenie?* Red. nauk. B. Bodzioch-Bryła, R. Szczepaniak, K. Wańczyk, Kraków 2010, s. 147-160.). Za najważniejszy dla mnie w tej grupie tekstów uważam jednak artykuł *Ku ciału post-ludzkiemu. O młodej poezji i nowej rzeczywistości*, „Teksty Drugie” IBL PAN 2002, nr 6 (78), s. 42-57, który trzynastu lat później został przez redaktorów „Tekstów Drugich” wybrany do anglojęzycznego numeru specjalnego pisma (poświęconego refleksji humanistycznej i posthumanistycznej), zawierającego najważniejsze artykuły opublikowane na jego łamach w ciągu ostatnich lat (*Towards the post-human body... Polish poetry after 1989 in the face of new media and new reality*, translation: Jan Szelągiewicz „Teksty Drugie“ english edition, special issue 2015, nr 1 (7), s. 155-172).

²⁴ E. Winiecka, *Czytanie jako działanie, dzieło jako zdarzenie. Czy możliwa jest poetyka literatury interaktywnej?* „Poznańskie Studia Polonistyczne” 2017, nr 30.

²⁵ A. Dziadek, *Projekt krytyki somatycznej*, Warszawa 2014.

²⁶ G. Gajewska, *Arcy-nie-ludzkie. Przez science fiction do antropologii cyborgów*, Poznań 2010.

²⁷ A. Mazurkiewicz, *Z problematyki cyberpunku. Literatura – sztuka – kultura*, Łódź 2014.

²⁸ U. Pawlicka, *Literatura cyfrowa. W stronę podejścia procesualnego*, Gdańsk 2017.

²⁹ A. Regiewicz, *Audiowizualność literatury jako strategia komunikacji międzykulturowej* [W:] Наукові записки Національного університету „Острозька академія”, Серія: Філологічна, 2016. Вип. 61, с. 220-224.

³⁰ D. Walczak-Delanois, *Kalejdoskop: Poezja Krzysztofa Siwczuka jako przykład ewolucji zmiany poetyckiej na przełomie XX i XXI wieku*, „Tematy i Konteksty” 2018, nr 8 (13), s. 107, 120.

Monografie współautorskie

Dwie z książek, które zostaną zaprezentowane za chwilę, uważam za silnie związane z książką stanowiącą główne osiągnięcie habilitacyjne. Można by nawet rzec, że stanowią one rodzaj swoistej trylogii, z których w pierwszej (B. Bodzioch-Bryła, G. Pietruszewska-Kobiela, A. Regiewicz, *Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku*) dokonałam wstępnej charakterystyki współczesnej liryki stopniowo przeobrażanej przez nowe media aż do momentu, kiedy przestajemy mieć do czynienia z dziełem *stricte* literackim, a zaczynamy – z generującą literacką narrację instalacją interaktywną; w drugiej (B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, M. Kaczmarczyk, A. Regiewicz, *Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany kultury polskiej pod wpływem nowych mediów po 1989 roku*) przyjąłam perspektywę bardziej globalną, dokonując opisu szeroko rozumianej kultury humanistycznej przeobrażanej przez konwergujące media, na którą złożył się opis obrazu społeczeństwa medialnego, sztuki XX/XXI w., w końcu ulegającej transformacji poezji i prozy polskiej). Dopiero zaś książka *Sploty: przepływy, architek(s)tury, hybrydy. Polska (e)poezja w dobie procesualności i konwergencji* w całości poświęcona jest szczegółowej analizie polskiego e-wiersza, który w ciągu ostatnich lat zdołał się ukształtować do takiej postaci, by można było odwołać się do niej, dokonując sądów wartościujących i prognozujących.

5.1.2. B. Bodzioch-Bryła, G. Pietruszewska-Kobiela, A. Regiewicz, *Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Akademii Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2014. Recenzentem wydawniczym monografii był prof. dr hab. Tadeusz Miczka (Uniwersytet Śląski).

Książka jest monografią naukową współautorską. **Kwestię autorstwa jednoznacznie wyjaśnia rozmieszczenie nazwisk autorów na początku poszczególnych rozdziałów oraz zapis na marginesach górnych.** Jestem autorką części trzeciej monografii (pt. *Ars poetica czy @-poetica? O poezji sięgającej po nowe nośniki*, s. 203-320; w jej obrębie mieszczą się trzy rozdziały: 1. „Poetrix”, czyli medialność poezji drukowanej; 2. Poezja ekr@nów; 3. Poezja interaktywna czy dzieło sztuki? Pomędzy tekstem literackim a przestrzenią muzealno-galeryjną, czyli o wierszach „czytanych ciałem”).

W części mojego autorstwa analizie podlegały trzy rodzaje literatury: (1) tradycyjna poezja drukowana, licznie odwołująca się do sfery nowych technologii; (2) e-poezja, w pełni korzystająca z możliwości, jakie stwarza literaturze nowe medium interaktywne; (3) utwory lokujące się pomiędzy literaturą a instalacją interaktywną, a tym samym - pomiędzy nowoczesną biblioteką, czytelnią a interaktywną przestrzenią muzealno-galeryjną. (ad.1.) Na przykładzie tradycyjnej poezji drukowanej analizowałam problem medialności, którą to właściwość ograniczyłam do kwestii związanych z podejmowanymi przez autorów wyborami tematycznymi, konkretyzującymi się w postaci m.in.: poetyckich nawiązań do sfery kultury masowej (programów typu *reality show*), poetyckiej symulacji sposobu percypowania świat zapośredniczonego o obiektyw kamery filmowej; literackich nawiązań do informacji dziennikarskiej (wiersze stylizowane na poetyckie newsy); ujawniania w obrębie utworu intertekstualnych nawiązań filmowych; pojawienia się nowej odmiany wiersza – cybernetycznej poezji analogowej; przemian figury podmiotu lirycznego, przybierającego postać istoty post-ludzkiej, cyborgicznej; przeobrażeń, jakim ulega w dobie nowych mediów sam akt pisarski. (ad.2.) Za dominującą cechą utworów e-poetyckich wykorzystujących nośnik nowomediálny uznałam wzbogacenie wiersza o ekran audiowizualny, dzięki któremu możliwe jest rzeczywiste realizowanie się multimedialności poezji, a e-wiersze zaczynają przemawiać nie tylko poprzez tekst literacki, ale i obraz, a czasem również ścieżkę dźwiękową. (ad.3.) Dzieła sytuujące się na pograniczu literatury i sztuk audiowizualnych od typowych artystycznych interaktywnych instalacji odróżnia fakt generowania narracji literackiej, w konsekwencji czego odbiorca (przeobrażony w interaktora) otrzymuje całość interaktywną, procesualną, wykorzystującą interfejs

(umożliwiający interakcję z pracą), istniejącą w postaci obiektu lub wizualizowaną za pośrednictwem ekranu, a jednocześnie generującą zmetaforyzowaną warstwę tekstową.

Pojawiły się następujące recenzje powyższej monografii: anglojęzyczna – M. Kempnej-Pieniążek, *Literature – New media. Homo Irretitus in the 20th and the 21st Century Literary Culture (Homo irretitus w kulturze literackiej XX I XXI wieku) by Bogusława Bodzioch-Bryła, Grażyna Pietruszewska-Kobiela and Adam Regiewicz (book review)*, „Cyberempathy – Visual Communication Studies” 2016, nr 1 (12)³¹; L. Dorak-Wojakowskiej, *Czytanie audiowizualności. O literaturze w cyberprzestrzeni*, „Przestrzenie Teorii” 2015, nr 24, s. 357-376. O dużym zapotrzebowaniu odbiorców na monografię badającą ten temat świadczy szybkie wyprzedanie się nakładu książki i ukazanie się w 2015 r. drugiego jej wydania (B. Bodzioch-Bryła, G. Pietruszewska-Kobiela, A. Regiewicz, *Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku*, wydanie drugie, Wydawnictwo Adam Marszałek i Wydawnictwo Akademii Jana Długosza w Częstochowie, Toruń 2015.).

5.1.3. B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, M. Kaczmarczyk, A. Regiewicz, *Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany kultury polskiej pod wpływem nowych mediów po 1989 roku*, Wydawnictwo Ignatianum i Wydawnictwo WAM, Kraków 2015. Recenzentami wydawniczymi byli: dr hab. Beata Bigaj-Zwonek (Akademia Ignatianum w Krakowie) oraz dr hab. Wojciech Baluch (Uniwersytet Jagielloński).

Książka jest monografią naukową współautorską. **Kwestię autorstwa jednoznacznie wyjaśnia rozmieszczenie nazwisk autorów w obrębie spisu treści.** Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na byciu jej pomysłodawcą, kierowaniu projektem naukowym w ramach badań statutowych (27/WF/2015) oraz autorstwie pierwszej z czterech jej części (pt. *Nowe media wobec społeczeństwa, literatury, sztuki oraz obrazu człowieka utrwalonego w dziełach*, s. 17-140; w obrębie wspomnianej części mieszczą się trzy rozdziały: 1. *Nowe media wobec jednostki i społeczeństwa*; 2. *Smakosze kultury. Pomiędzy przeszczepem a artystycznym doświadczeniem. Przeobrażenia figury ciała ludzkiego w sztuce XX i XXI wieku pod wpływem nowych mediów*; 3. *Kulturowe konsekwencje konwergencji mediów. Literatura i sztuka*).

W części mojego autorstwa poddałam analizie następujące problemy: kwestię wpływu nowych technologii na jednostkę i społeczeństwo; zjawisko konwergowania mediów starych i nowych, w konsekwencji którego powstają takie nowe teksty kultury, jak literatura oparta na nowomediálním, interaktywnym nośniku oraz dzieło sztuki konkretyzujące się w postaci interaktywnej instalacji. Rozdział I, mający charakter teoretyczny, stanowi próbę: (1) uporządkowania bałaganu terminologicznego wynikającego z nagromadzenia (zarówno w refleksji naukowej, jak i w powszechnym użyciu językowym) pojęć identyfikujących nowe technologie informacyjno-komunikacyjne ('media', 'nowe media', 'nowe nowe media', czyli media społecznościowe), które często – błędnie – traktowane są na prawach synonimu; (2) przywołania najczęściej spotykanych metafor identyfikujących transformację, jaka dokonała się w rozwoju współczesnych społeczeństw pod wpływem konwergujących mediów; (3) charakterystyki konsekwencji wpływu tych przeobrażeń na proces edukacji i przyswajającego wiedzę młodego odbiorcę treści kulturowych, by na końcu (4) zatrzymać się nad tymi z zaistniałych we współczesnej kulturze zjawisk, które identyfikowane są jako stwarzające największe kłopoty w sferze ich wartościowania, takich jak: implozja, immersja, simulacrum, denaturalizacja przekazu, konwergencja. Rozdział II, pt. *Smakosze kultury. Pomiędzy przeszczepem a artystycznym doświadczeniem. Przeobrażenia figury ciała ludzkiego w sztuce XX i XXI wieku pod wpływem mediów* poświęcony został obserwacji wpływu, jaki współczesna kultura zdominowana przez nowe technologie wywiera na ludzkie ciało widziane oczyma artystów, nakazując mu bezustannie rozszerzać

³¹ Czasopismo ukazuje się online: https://issuu.com/cyberempathy/docs/kempna-pieniazek_homo_irretitus (dostęp: 14.03.2019).

się, doposażać w przedłużenia, elektrotechniczne inteligentne protezy. Obserwacja współczesnej sztuki dokonywana była tu na przykładzie dzieł artystów polskich i zagranicznych, które łączy fakt wykorzystywania w obrębie twórczości artystycznej licznych przedstawień wspomnianych medialnych rozszerzeń ludzkiej cielesności. Konkluzja wyartykułowana w obrębie rozdziału dowodzi, że ukazane przeobrażenia stanowią zjawisko nieuchronne, bowiem współczesny człowiek coraz częściej nie jest już w stanie korzystać z oferty, jaką przedstawia mu kultura i rzeczywistość, jedynie przy użyciu własnego ciała w jego naturalnej, niedoposażonej o elektrotechniczne przedłużenia postaci. W rozdziale III, pt. *Kulturowe konsekwencje konwergencji mediów. Literatura i sztuka*, wychodząc od charakterystyki zjawiska konwergencji, ukazałam, w jaki sposób doprowadza ono do powstania nowych, wcześniej nieistniejących tekstów kultury: (1) literatury (m.in. powieści hipertekstowej) osadzonej na nowomediálním nośniku, umożliwiającej wielokrotną (każdorazowo inną) lekturę, generując tym samym wiele alternatywnych linii narracyjnych; (2) dzieła sztuki istniejącego w postaci interaktywnej instalacji, wymagającego interakcji ze strony odbiorcy, czerpiącego inspirację i komponenty zarówno z natury, jak i literatury, a także (coraz częściej) włączanego w obręb instalacji ciała interaktora. Dzięki wzbogaceniu utworu literackiego oraz dzieła sztuki o elementy wynikające z potencji nowomediálnego nośnika dochodzi do jego interesującej rekonstrukcji, a na skutek tego do transformacji tradycyjnych kategorii teoretyczno-kulturowych, figury podmiotu oraz funkcjonujących w literaturze naukowej podziałów.

5.1.4. Artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych

Na problematyce zbieżnej z poruszaną w dwóch powyższych książkach koncentrowałam się również w cyklu artykułów oraz rozdziałów w monografiach naukowych. Jako że w ostatnich latach starałam się uczestniczyć w ważniejszych konferencjach naukowych zgłębiających temat fuzji literatury i nowych mediów, większość z tych tekstów poprzedzona została udziałem w konferencji i prezentacją wystąpienia. Były to m.in. konferencje łódzkie, Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja *Literatura i Konwergencja* (2012 r., organizatorzy: Katedra Teorii Literatury, „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, Instytut Kultury Współczesnej UŁ); IX Łódzkie Warsztaty Filozoficzne *Humanizm, posthumanizm* (2018 r., Wydział Filozoficzno-Historyczny UŁ, PAN); śląskie: II międzynarodowa konferencja *Adaptacje. Transfery kulturowe* (2014 r., Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich oraz Szkoła Języka i Kultury Polskiej Wydziału Filologicznego UŚ); *Biological turn. Idee biologii w humanistyce współczesnej* (2014 r., Uniwersytet Śląski, CINIbA); *Problemy konwergencji mediów w Polsce* (2013 r., Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu oraz Akademia Ignatianum w Krakowie); warszawska: *Ikony wyobraźni: śmierć w wodzie i inne motywy akwaticzne w artystycznych tekstach kultury* (2016 r., Zakład Poetyki Intersemiotycznej i Komparatystyki Mediów UKSW w Warszawie); lubelskie: *e-polonistyka 3* (2013 r., Katedra Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego KUL); krakowskie: *W stronę hermeneutyki kultury* (2012 r., Instytut Kulturoznawstwa AIK); III Interdyscyplinarna Konferencja *Natura – Człowiek – Kultura: „Człowiek twórca kultury. Kultura świat człowieka”* (2012 r., Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie); *Oblicza wody w kulturze*, organizowana w ramach XIII Festiwalu Nauki (2013 r., AIK); *Wzrokocentryzm, wizualność i wizualizacja w kulturze* (2017 r., Instytut Kulturoznawstwa AIK). Ważny dla mnie w tym kontekście był wybór mojego artykułu (*Od e-poematu do interaktywnego dzieła sztuki. Konwergencja mediów na przykładzie SPOD Zenona Fajfera i The Surprising Spiral Kena Feingolda*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” 2012, Tom LV, z. 2 (110), s. 249-285) do anglojęzycznej publikacji zbiorowej, która ukazała się w 2015 r. (B. Bodzioch-Bryła, *From an E-narrative Poem towards an Interactive Work of Art. Media Convergence Illustrated with DOWN by Zenon Fajfer and The Surprising Spiral by Ken Feingold*, przeł. D. Ślęzak [W:] *On-line/ Off-line. Between Text and Experience Writing as a Lifestyle*, eds. P. Gärdenfors, W. Powers, J. Pluciennik, M. Wróblewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 371-400.). Istotnym dla omawianego tu kontekstu przedsięwzięciem stało się również zorganizowanie w

2017 r. przeze mnie wraz dwiema badaczkami z Akademii Ignatianum konferencji naukowej pt. *Wzrokocentryzm – wizualność – wizualizacja w kulturze*, której efektem było opublikowanie monografii zbiorowej pod naszą redakcją naukową.

W konsekwencji omówionej tu aktywności naukowej powstały następujące artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych.

1. B. Bodzioch-Bryła, *Hermeneutyka cyberpoematu? Kilka pytań o interpretację na marginesie utworu Zenona Fajfera Ars poetica*, „Perspektywy Kultury” 2011, nr 5 (2), s. 145-172.
2. B. Bodzioch-Bryła, *Od e-poematu do interaktywnego dzieła sztuki. Konwergencja mediów na przykładzie SPOD Zenona Fajfera i The Surprising Spiral Kena Feingolda*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” 2012, Tom LV, z. 2 (110), s. 249-285.
3. B. Bodzioch-Bryła, *Pomiędzy naturą a simulacrum. O przekraczaniu natury w sztuce interaktywnej, na przykładzie dzieła The Surprising Spiral Kena Feingolda oraz instalacji Christy Sommerer i Laurenta Mignonneau*, „Episteme” 2012, nr 16, tom. I, s. 203-230.
4. B. Bodzioch-Bryła, „Płynna literatura”, czyli o przeobrażającej się strukturze poematu. Rozważania na przykładzie interaktywnej e-literatury oraz poezji drukowanej [W:] *Oblicza wody w kulturze*, red. Ł. Burkiewicz, P. Duchliński, J. Kucharski, Wydawnictwo Akademii Ignatianum i Wydawnictwo WAM, Kraków 2014, s. 217-252.
5. B. Bodzioch-Bryła, *From an E-narrative Poem towards an Interactive Work of Art. Media Convergence Illustrated with DOWN by Zenon Fajfer and The Surprising Spiral by Ken Feingold*, przeł. D. Ślęzak [W:] *On-line/ Off-line. Between Text and Experience Writing as a Lifestyle*, eds. P. Gärdenfors, W. Powers, J. Płuciennik, M. Wróblewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 371-400.
6. B. Bodzioch-Bryła, *Gry w literaturę. Literackie paralele audiowizualne jako wynik konwergencji literatury i nowych mediów* [W:] *Adaptacje II. Transfery kulturowe*, red. W. Hajduk-Gawron, Wydawnictwo UŚ, Wydawnictwo Gnome, Katowice 2015, s. 11-33.
7. B. Bodzioch-Bryła, *Post-człowiek, czyli „Zjazd Automatów”. Od post-ciała do cyborgicznej tożsamości i funkcjonalności; nowomediálne uwarunkowania obrazu człowieka w najnowszej poezji analogowej i cyfrowej* [W:] *Biological Turn. Idee biologii w humanistyce współczesnej*, red. D. Węzowicz-Ziółkowska, E. Wieczorkowska. Katowice 2016, s. 316-340.
8. B. Bodzioch-Bryła, *Widzenie wiersza. Cyfrowe wizualizacje w utworach poetyckich Katarzyny Giełżyńskiej oraz innych projektach e-literackich* [W:] *Wzrokocentryzm – wizualność – wizualizacja we współczesnej kulturze*, red. B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, D. Smółcha, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, s. 59-86.

5.2. Twórczość poetycka i eseistyczna Adama Zagajewskiego (monografia oraz cykl artykułów)

Kolejny obszar mojej aktywności naukowej stanowiło badanie twórczości poetyckiej i eseistycznej Adama Zagajewskiego, zaliczanej do najbardziej znaczących zjawisk na mapie polskiej literatury współczesnej, reprezentującej nurt refleksyjno-filozoficzny. Projekt ten realizowany był jako proces kilkietapowy, bowiem twórczości Zagajewskiego poświęcona była już moja praca magisterska, na bazie której pięć lat po magisterium wróciłam do tematu, publikując jej fragment w czasopiśmie „Teksty Drugie”, natomiast w 2009 r. opublikowałam zmienioną, rozszerzoną o nowe treści wersję książkową. Monografia została dostrzeżona w środowisku osób zajmujących się twórczością Zagajewskiego; odnosiła się do niej m.in. Jolanta W. Best w ukazującym się w Houston czasopiśmie naukowym „The Sarmatian Review”³²,

³² J. W. Best, *A Search for Radiance On the Poetry of Adam Zagajewski*, „The Sarmatian Review” 2008, Vol. XXVIII, No. 1, p.1369.

Daniel Henseler³³, a także badacze polscy, m.in. Piotr Bogalecki, Anna Kuchta, Rozalia Słodczyk, Ilona Copik.

5.2.1. Monografia naukowa: B. Bodzioch-Bryła, *Kapłan Biblioteki. O twórczości poetyckiej i eseistycznej Adama Zagajewskiego*, Wydawnictwo WSF-P „Ignatianum”, Wydawnictwo WAM i Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”, Kraków 2009. Recenzentem wydawniczym był prof. dr hab. Dariusz Rott (Uniwersytet Śląski).

W książce poddałam refleksji tomiki Adama Zagajewskiego wydane w latach 1972-1999 (*Komunikat, Sklepy mięsne, List. Oda do wielości, Jechać do Lwowa, Płótno, Dzikie czereśnie. Wybór wierszy, Ziemia Ognista, Późne święta*); istotną rolę odegrała w niej również eseistyka Zagajewskiego (szczególnie pochodząca z tomów *Solidarność i samotność, Dwa miasta, Obrona żarliwości* oraz *W cudzym pięknie*), ściśle korespondująca z tematyką analizowanych wierszy, które to pokrewieństwo zidentyfikowałam jako wyraźny, stały rys twórczości autora. Składające się na książkę szkice skoncentrowane zostały na powtarzających się w tej poezji motywach, zarówno tych ściśle związanych z przestrzenią (zawłaszczających ją, porządkujących, wartościujących i hierarchizujących, takich jak motyw biblioteki, księgi, labiryntu, Wieży Babel, przestrzeni „między”, świątyni, muzeum i miasta), jak i łączących się z kreacją podmiotu (kapłana, kustosa, wędrowca, pielgrzyma, spacerowicza i turysty). W pracy ukazałam również charakterystyczną dla tej poetyki prawidłowość, zgodnie z którą motywy przestrzenne układają się w twórczości Zagajewskiego w pary z osobowymi (nieraz tworząc układy trójkowe), a opisywana przestrzeń każdorazowo przywłaszcza sobie najbliższą jej postać podmiotu (np. motyw kapłana i kustosa wiąże się najczęściej z przestrzenią biblioteki, świątyni, muzeum, motyw wędrowca czy spacerowicza natomiast uobecnia się najsilniej w kontekście zagmatwanych przestrzeni labiryntu i miasta). Wspomniane otwarcie na różne obszary kultury (wybitne dzieła malarskie, myśl filozoficzną, osiągnięcia europejskiej i światowej architektury, literatury, sferę sacrum), czynią z tej poezji twórczość głęboką interpretacyjnie, generującą własną literacką antropologię. Fragmenty niniejszej książki pierwotnie publikowane były w 2004 roku w piśmie „Teksty Drugie”.

5.2.2. Artykuły w czasopismach i rozdziały w monografiach zbiorowych

Od 2004 r. czynnie uczestniczę w konferencjach naukowych i warsztatach bliskich tematycznie problematyce podejmowanej w twórczości Zagajewskiego, szczególną uwagę koncentrując na motywach pojawiających się w najnowszych tomach wierszy i esejach poety. Do 2016 r. wygłosiłam pięć wystąpień podczas konferencji i warsztatów naukowych, których organizatorami były: Uniwersytet Rolniczy oraz Akademia Ignatianum (2011 r., konferencja *Turystyka w kulturze – Kultura w turystyce*); Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (2013 r., konferencja *Nowe poetyki miejskie*); Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (2014 r., konferencja *Miasto jako przestrzeń twórców. Obraz Krakowa w literaturze współczesnej*); Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego (2015 r., konferencja *Poeeci krakowscy mniej znani, zapomniani, niedoczytani*); Instytut Myśli Józefa Tischnera (2016 r., *Warsztaty Herbertowskie pt. Zemsta ręki śmiertelnej. Interpretacje wierszy poetów XX wieku*). Podczas każdego z tych spotkań wygłaszałam referat poświęcony twórczości Zagajewskiego. Efektem tej aktywności stał się cykl publikacji naukowych (artykułów w czasopismach oraz rozdziałów w monografiach zbiorowych), z których najważniejsze to:

³³ Daniel Henseler, *Unterwegssein, Fremdheit, Heimkehren. Zur conditio des lyrischen Ichs in Adam Zagajewskis Gedichten* [W:] *Polnische Literatur in Bewegung: Die Exilwelle der 1980er Jahre*, (hg.) Daniel Henseler, Renata Makarska, Bielefeld 2014, s. 100, 113.

1. B. Bodzioch-Bryła, „*Tam, gdzie ślimaki rozmawiają o wieczności*”, czyli Adama Zagajewskiego marzenie o trwaniu”, „Teksty Drugie” IBL PAN 2004, nr 4 (88), s. 159-172.
2. B. Bodzioch-Bryła, *Od lęku zagubienia do rozkoszy zawłaszczenia, czyli turystyka miejska współczesnych nomadów (studium na przykładzie literatury)* [W:] *Turystyka w kulturze – Kultura w turystyce*, red. T. Homa, K. Duda, Wydawnictwo Episteme, Kraków 2011, s. 157-180.
3. B. Bodzioch-Bryła, *Przybywając za późno... Adam Zagajewski, Trzej Królowie* [W:] *Zemsta ręki śmiertelnej. Interpretacje wierszy poetów XX wieku*, red. J. M. Ruszar, D. Siwor, Kraków 2017, s. 241-254.
4. B. Bodzioch-Bryła, „*Wieczność zobowiązuje...*” Adama Zagajewskiego poetyckie wędrówki po widmowym Krakowie [W:] *Poeci krakowscy mniej znani, zapomniani, niedoczytani...*, red. R. Stachura-Lupa, M. Karwala, t.1, Collegium Columbinum, Kraków 2017, s. 121-139.

Obecnie gromadzę materiały do monografii obejmującej późną twórczość poetycką i eseistyczną Adama Zagajewskiego. Jeden z artykułów złożony został również do publikacji w czasopiśmie „Perspektywy Kultury”.

Pozostałe zainteresowania naukowo-badawcze:

5.3. Przeobrażenia języka współczesnej literatury zachodzące na skutek przemian konwergencyjnych

Od początku pracy naukowej interesowała mnie zjawisko wpływu reklamy (postrzeganej jako tekst kultury masowej) na współczesną literaturę i relacji pomiędzy reklamą a literaturą. Po przełomie społeczno-politycznym mającym miejsce w 1989 r., kiedy to obserwować mogliśmy pojawienie się w polskich mediach masowych spotów reklamowych, to głównie reklama korzystała z właściwych poezji tropów literackich. Wkrótce jednak okazało się, że i język reklamy (w szczególności slogan reklamowy, a także inne komponenty komunikatu reklamowego) stanowi bardzo ekspansywny element dykcji mediów masowych, zdolny wnikać nie tylko w tkankę polszczyzny użytkowej, ale i kultury wysokiej, w tym współczesnej literatury (liryki, epiki i dramatu). W cyklu publikacji ukazałam, w jaki sposób autonomizujący się slogan reklamowy, odrywając się od swojego pierwotnego kontekstu perswazyjnego, wszczenia się w warstwę językową współczesnej literatury, zaczynając w niej pełnić funkcje analogiczną do tej, jaką w polszczyźnie pełnią frazeologizmy. Podkreślałam fakt, że powstaje w ten sposób odmiana języka bazującego na grze sprzeczności, utkana z przeciwstawnych typów komunikatów: np. dyskursu sięgającego po elementy zaczerpnięte ze sfery *sacrum* (lokującego się po stronie matrycy językowych najsilniej wrośniętych w tradycję) oraz dykcji mediów masowych, języka reklamy (komunikatu stosunkowo nowego, ale powszechnie uświadamianego i łatwo identyfikowanego). Opiswane zjawisko uznałam za: (1) wynik szumu informacyjnego, implozji znaczeń, w których to warunkach język okazuje się zdolny wchłaniać w siebie coraz więcej nowych, ekspansywnych elementów, pochodzących z odrębnych typów komunikacji (reklamowa komunikacja perswazyjna); (2) kulturową osobiwość, stanowiącą rodzaj nowej strategii artystycznej, o sporej sile wyrazu artystycznego; (3) interesujący rys współczesnej kultury, w której semantyka pojęcia *sacrum* zatoczyła koło, zaczynając komunikować zgodnie z dawną etymologią, zakresem znaczeniowym obejmując zarówno to, co zostało uświęcone, jak i to, co określa się jako niegodziwe, przeklęte (*profanum*); (4) formę celowego gorszenia, poprzez proponowanie odbiorcy typu komunikatu i środków wyrazu uderzających w pewien rodzaj społecznego tabu.

Problem realizowany był przeze mnie kiluaspektowo, m.in. ze zwróceniem uwagi na:

- kwestię samego zjawiska wnikania języka reklamy w obszar języka utworu literackiego (autonomizowania się sloganu reklamowego na obszarze współczesnej poezji);
- problem łączenia się w obszarze współczesnej literatury (epiki, liryki i dramatu) autonomizującego się sloganu reklamowego z językiem nawiązującym do sfery *sacrum*;
- zjawisko wkomponowywania elementów językowych związanych ze sferą *sacrum* w ponowoczesny, pozornie niedostosowany semantycznie i stylistycznie kontekst literacki.

Powyższe zainteresowania przełożyły się na mój czynny udział w konferencjach naukowych: międzynarodowej konferencji *Język Nowych Mediów i Nowej Literatury* (Uniwersytet Łódzki, 2011 r.), międzynarodowej konferencji *GORSZEŃIE w językoznawstwie, (glotto)dydaktyce polonistycznej, kulturze, literaturze i mediach* (Uniwersytet Pedagogiczny, 2011 r.). Opublikowałam także na ten temat artykuły w czasopiśmie naukowych „*Studia Medioznawcze*” i „*Problemy Komunikacji Społecznej*”. W konsekwencji wymienionych aktywności powstały następujące artykuły i rozdziały w monografiach.

1. B. Bodzioch-Bryła, *Autonomizowanie się języka współczesnej reklamy. Żywot sloganu reklamowego w kulturze humanistycznej*, „*Problemy Komunikacji Społecznej*” 2010, nr 1 (2), s. 55-72;
2. B. Bodzioch-Bryła, „*Trumny z IKEI*”, czyli o autonomizowaniu się sloganu reklamowego we współczesnej prozie, poezji i dramacie, „*Studia Medioznawcze*” 2012, nr 1(48), s.91-106;
3. B. Bodzioch-Bryła, *Poetyka gorszenia? Sacrum w kontekście autonomizowania się sloganu reklamowego we współczesnej polskiej prozie, poezji i dramacie*, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis* 121, „*Studia de Cultura*” IV, 2012, s. 81-94.
4. B. Bodzioch-Bryła, *Zmierzch dialogu z transcendencją czy jego ponowoczesna transpozycja? O koligacjach sacrum z reklamą i nowymi mediami* [W:] *O zmierzchu myśli różne*, red. R. Gajewska, A. Matuszek, B. Tomalak, Bielsko-Biała 2014, s. 119-138.

5.4. Poetyckie konkretyzacje doświadczeń granicznych

Osobny temat podejmowany przeze mnie w publikacjach naukowych stanowią poetyckie konkretyzacje doświadczeń granicznych. Realizując go, uczestniczyłam w czterech konferencjach naukowych (w tym jednej będącej moją inicjatywą naukową): *Koniec świata... i co dalej? O tożsamości, chrześcijaństwie, cywilizacji europejskiej, paradygmacie krańcowości i nowego początku* (2012 r., Instytut Filologii Polskiej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie i Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie); międzynarodowej konferencji *Anatomia (nie)rozumu. Narodziny choroby psychicznej i jej losy w (po)nowoczesnej kulturze* (Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014 r.); konferencji pt. *Obrazy choroby w języku i kulturze/ representations of illness in culture and language* (Katedra Filologii Angielskiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, 2016 r.). W 2016 r. zorganizowałam ogólnopolską konferencję pt. *Anatomia strachu ... Strach, lęk ich oblicza we współczesnej kulturze*. Konferencja ta (zorganizowana w Akademii Ignatianum w Krakowie) zrealizowana została w celu naukowej analizy problematyki strachu (lęku, niepokoju) obecnego we współczesnej (XX/XXI w.) kulturze z perspektywy interdyscyplinarnej (kulturoznawstwa, literaturoznawstwa, językoznawstwa, filozofii, psychologii, socjologii etc.). Na całość przedsięwzięcia złożyło się siedem paneli (psychologiczny, filozoficzny, literacko-kulturowy, medioznawczy, dydaktyczny oraz panel poświęcony sztukom wizualnym). W przedsięwzięciu uczestniczyło czterdziestu badaczy z jedenastu największych ośrodków uniwersyteckich w Polsce (Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Akademii Ignatianum w Krakowie – jako organizatora). Ostatecznym efektem przedsięwzięcia stało się opublikowanie monografii zbiorowej pod moją redakcją (współredakcja, kierowanie projektem wydawniczym, koordynacja prac wydawniczych). Opublikowana monografia (pt. *Anatomia strachu. Strach, lęk i ich oblicza we współczesnej kulturze*; recenzenci wydawniczy: dr hab. Filip Mazurkiewicz, dr hab. Agnieszka Łukaszewska, prof. UP) zgłoszona została w 2018 r. przez Wydziałową Komisję uczelnianą do czwartej edycji Konkursu o Nagrodę Pierwszego Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, Profesora Tadeusza Kotarbińskiego za wybitną pracę naukową z zakresu humanistyki.

Konsekwencją tych inicjatyw naukowych stał się cykl publikacji, skoncentrowanych na problemie uobecniania się w poezji doświadczeń granicznych (często prowadzonych konsekwentnie przez całe tomiki w postaci stałych motywów lub wątków, takich jak poczucie zagrożenia, strach, choroba, stany umysłowego splątania, szaleństwo, budowanie specyficznego nastroju, czy też językowa konkretyzacja „samoodczuwania” własnej sytuacji podmiotu w świecie, itp.). Te poetyckie sposoby obrazowania spełniają rozmaite funkcje, można je np. traktować jako emanację pewnego rysu osobowości autora (np. użyta w funkcji ekspresywnej kategoria podmiotu autorskiego w poezji Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego, postrzeganie przekazu poetyckiego jako wyraziciela emocji) lub też uznać za przemyślany element strategii poetyckiej, artystycznej kreacji. Osobny, wpisujący się w tematykę doświadczeń granicznych wątek stanowią również literackie, ponowoczesne obsesje końca świata, często pojawiające się w postaci obrazów negujących zapisaną w Biblii i tradycji kulturowej wizję Apokalipsy, na rzecz własnych jej wersji, można by rzec – wariacji, literackiej gry z wizją klasyczną, jej dekonstrukcji i deformacji. Owo dekonstruowanie Apokalipsy interpretowałam jako próbę poradzenia sobie człowieka z odwiecznym lękiem przed tym, co nieznanne, z widmem krańcowości, a także jako świadectwo zaniku lęku przed końcem lub niemal całkowitego wyparcia go (szczególnie w e-poematach, w których artyści często podejmują próby przekraczania granicy końca, budowania nowomiedialnych przejść pomiędzy końcem a nowym początkiem, skutkiem czego koniec rozpląta się zarówno w zapisanej w treści wierszy wizji kołowości, holistyczności, jak i w samej, rizomatycznej, niekończącej się ich strukturze). Efektem tych badań są następujące publikacje:

1. (monografia zbiorowa pod moją współredakcją) *Anatomia strachu. Strach, lęk i ich oblicza we współczesnej kulturze*, red. B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, ss.616.
2. B. Bodzioch-Bryła, *Artystyczna hiperestezja czy obłęd? Poetyka stanów szaleństwa w liryce współczesnej* [W:] *Zdrowie i choroba w badaniach humanistycznych i społecznych*, red. K. Szmigiero, D. Gonigroszek, Piotrków Trybunalski 2017, s. 11-34.
3. B. Bodzioch-Bryła, *Czytanie z oczu. Obrazy lęku we współczesnej polskiej literaturze (i e-literaturze)* [W:] *Anatomia strachu. Strach, lęk i ich oblicza we współczesnej kulturze*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, s. 165-189.
4. B. Bodzioch-Bryła, „Koniec świata przyjdzie, westchnie i wyjdzie...”, czyli literackie postmodernistyczne, przewrotne apokalipsy [W:] *Kulturowe paradygmaty końca. Studia komparatystyczne*, red. J. C. Kałużny, A. Żywiołek, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza, Częstochowa 2013, s. 473-499.

5.5. Reinterpretacje wątków historycznych we współczesnej poezji

W swoich badaniach koncentrowałam się również na obecności we współczesnej poezji refleksji i wątków historycznych, realizowanych przez twórców w rozmaity sposób, zarówno tradycyjny (w postaci nawiązań, poetyckiego obrazowania, aluzji, ironii itp.), jak i sięgający po literackie narzędzia nowomiedialne (nowomiedialne transpozycje pamięci historycznej w postaci motywów słowno-ikonicznych lub audiowizualnych, przeszczepionych z kontekstu ściśle historycznego na grunt e-literatury, czasem realizowanych w sposób subwersywny). W poezji tradycyjnej (drukowanej) zwykle mamy do czynienia z zestawianiem treści współczesnych z tradycją historycznoliteracką, gatunkową oraz kontekstami – sakralnym i polityczno-historycznym w celu podjęcia dialogu z wielką tradycją humanistyczną (wykorzystanie gatunku średniowiecznego apokryfu w celu kreowania współczesnych sparafrazowanych realizacji apokryficznych; odwołania do tradycji mesjanistycznej, próby nadania losom Polski lat 80-tych znaczenia ponadhistorycznego poprzez sakralizację kontekstu polityczno-historycznego) lub też z aktualnymi problemami społeczno-politycznymi. Konsekwencją tych zabiegów jest powstanie utworów zaangażowanych nie tylko literacko, lecz również historycznie i politycznie.

Badając te kwestie, uczestniczyłam w sześciu konferencjach naukowych o charakterze ogólnopolskim oraz regionalno-międzynarodowym, m.in.: konferencji śląsko-zaolziańskiej *Z pamięcią ku przyszłości*

(zorganizowanej w ramach Programu INTERREG IIIA Czechy-Polska, Rydułtowy 2007 r.); konferencji naukowej „*Kiedy myślę Ojczyzna...*” Jan Paweł II – dialog z przeszłością w polskiej literaturze, historii, sztuce (Wydział Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Filię w Bytomiu, 2007 r.); III międzynarodowej konferencji *Adaptacje. Implementacje, konwergencje, dziedziczenie* (Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 2017 r.); konferencji *Powstania śląskie w pamięci historycznej. Uczestnicy – pomniki – rocznice* (Archiwum Państwowe w Katowicach, Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, 2011 r.); konferencji *Powstania Śląskie w historii i kulturze* (Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 2011 r.). Na każdej z nich wygłosiłam wystąpienie. Ważnym w tym kontekście wydarzeniem było również zaproszenie mnie przez Stowarzyszenie Prasoznawcze Stopka do napisania rozdziału do monografii *Poczucie narodowe, poczucie patriotyczne*. W efekcie tej refleksji powstał cykl następujących artykułów i rozdziałów w monografiach zbiorowych:

1. B. Bodzioch-Bryła, *Apokryf zaangażowany? O narodzie i trudnych momentach dziejowych w jednym wierszu Ernesta Brylla* [W:] *Kiedy myślę Ojczyzna... Dialog z przeszłością i tradycją w historii, literaturze i sztuce*, red. M. Kopsztein, Katowice 2008, s. 115-123.
2. B. Bodzioch-Bryła, *Literatura późno poznana, czyli o poezji powstań śląskich. Pomiędzy funkcją dokumentalną a propagandową*, „Szkice Archiwalno-Historyczne” (Archiwum Państwowe w Katowicach) 2011, nr 8, s. 177-195.
3. B. Bodzioch-Bryła, *Kraj na literę P. Rozmyślenia o Polsce w najnowszej poezji drukowanej i algorytmicznej* [W:] *Poczucie narodowe, poczucie patriotyczne*, red. D. Rott, Łomża 2017, s. 225-249.
4. B. Bodzioch-Bryła, *Nowomediálne transpozycje pamięci historycznej w wideoklipowej poezji Katarzyny Giełżyńskiej oraz cyfrowych utworach Leszka Onaka* [W:] *Adaptacje III. Implementacje, konwergencje, dziedziczenie*, red. W. Hajduk-Gawron, K. Pospiszyl, Katowice 2018, s. 87-104.

5.6. Publikacje edukacyjno-dydaktyczne

Osobnym, choć pobocznym wątkiem moich badań jest refleksja edukacyjno-dydaktyczna, skoncentrowana na kształceniu polonistycznym, wiedzy o kulturze i nauczaniu mediów. Badania te są wynikiem wieloletniej pracy w charakterze nauczyciela-polonisty oraz wiedzy o mediach, a także współpracy (2004-2012) z Instytutem Sztuk Audiowizualnych UJ, gdzie przez osiem lat prowadziłam przedmiot *Edukacja audiowizualna*, przygotowujący studentów kierunków humanistycznych do zawodu nauczyciela. Wynikiem tej aktywności naukowej i zawodowej jest powstanie publikacji książkowej, artykułów o charakterze edukacyjno-dydaktycznym, eksperckim i popularyzatorskim oraz 500 haseł do leksykonu. Wspomniana działalność ekspercka związana była z zaproszeniem mnie przez Polską Akademię Umiejętności (Komisję do Oceny Podręczników Szkolnych) do zaopiniowania cyklu podręczników do kształcenia literacko-kulturowego.

5.6.1. Książka

B. Bodzioch-Bryła, *Z nowymi mediami „w kulturze” i „o kulturze”. Scenariusze zajęć edukacji medialnej dla nauczycieli*, Wydawnictwo Ignatianum, Wydawnictwo WAM, Kraków 2015. Recenzenci wydawniczy: dr hab. Adam Regiewicz (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie), dr Gabriela Olszowska (nauczyciel praktyk, polonista, dydaktyk, edukator).

Książka ma charakter edukacyjno-dydaktyczny i stanowi formę upowszechnienia i uprządkowania treści związanych z wiedzą o kulturze i mediach, a także treści polonistycznych, ukazujących skutki przemian konwergencyjnych. Pomyślana została jako praktyczna pomoc dydaktyczna dla nauczycieli pragnących realizować tę tematykę w pracy z młodzieżą (np. podczas lekcji wiedzy o kulturze, języka polskiego, wiedzy o mediach czy w obrębie fakultetów humanistycznych). Zawiera propozycje 38 scenariuszy lekcji poświęconych współczesnej kulturze humanistycznej, przeobrażającej się pod wpływem

nowych technologii. Jej układ odpowiada dziesięciu problemom związanym z poszczególnymi obszarami kultury, takim jak: przeobrażająca się pod wpływem technologii literatura; potraktowane jako odrębny fenomen dzieło sztuki, istniejące w postaci instalacji interaktywnej; przeobrażone przez nowe media muzeum (e-muzeum); teatr; film; fotografia; wybrane kierunki w sztuce XX/ XXI wieku; zjawisko kiczu; reklamy itp. Wiodący aspekt medioznawczy zaakcentowany został zarówno na poziomie merytorycznym (tematyka kolejnych rozdziałów), jak i formalnym (instruktaż konkretnych sposobów praktycznego wykorzystania nowomiedialnych narzędzi dydaktycznych w edukacji).

5.6.2. Inne publikacje o charakterze edukacyjno-dydaktycznym (publikacje naukowe, eksperckie i popularyzatorskie):

1. *Nowy leksykon szkolny*, red. D. Rott, Wydawnictwo Arti, Warszawa 2005; [kolejne wydanie: *Leksykon wiedzy szkolnej*, red. D. Rott, Wydawnictwo Arti, Warszawa 2011 (2008)] – byłam współautorką tej pozycji, opracowując 500 haseł z zakresu nowych mediów;
2. B. Bodzioch-Bryła, *Tylko z „Krakowską” z gimnazjum do liceum... Język polski część II*, „Gazeta Krakowska”, 31 marca 2005 (materiał prasowy, szkoleniowo-edukacyjny);
3. B. Bodzioch-Bryła, *Homo internetus w @-kulturze. O wyzwaniach, jakie stawia humanistyce i edukacji obecność nowych mediów w kulturze* [W:] *W labiryncie wychowania. Wyzwania edukacyjne w ujęciu interdyscyplinarnym*, red. B. Stańkowski, M. Szpringer, Wydawnictwo Ignatianum, Kraków 2013, s. 123-156;
4. B. Bodzioch-Bryła, *Recenzja podręczników do kształcenia literacko-kulturowego dla klasy pierwszej, drugiej i trzeciej gimnazjum, autorstwa Zuzanny Dziuby, Tadeusza Garsztki i Gabrieli Olszowskiej z serii Do Itaki*, wydanej przez Wydawnictwo Znak [W:] *Prace Komisji Polskiej Akademii Umiejętności do Oceny Podręczników Szkolnych*, tom X pod red. G. Chomiczkiego, Kraków 2012, s. 127-143 (ekspertyza wykonana na zlecenie PAU).

5.7. Redakcje naukowe monografii zbiorowych

Osobne osiągnięcie stanowią trzy (wymieniane już) redakcje naukowe monografii zbiorowych, realizowanych w postaci osobnych projektów, skupiających badaczy z różnych ośrodków akademickich. Pierwsza z nich w całości stanowi mój autorski projekt naukowy, którego byłam inicjatorem i kierownikiem.

- *Anatomia strachu. Strach, lęk i ich oblicza we współczesnej kulturze*, red. B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, ss. 616.
- *Wzrokocentryzm – wizualność – wizualizacja we współczesnej kulturze*, red. B. Bodzioch-Bryła, L. Dorak-Wojakowska, D. Smołucha, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, ss. 239.
- *Globalizacja w kulturze. Upowszechnienie czy uproszczenie?* Red. nauk. B. Bodzioch-Bryła, R. Szczepaniak, K. Wałczyk, Wydawnictwo WSF-P „Ignatianum” i Wydawnictwo WAM, Kraków 2010, ss. 362.

6. Umieędzynarodowienie badań związanych z przemianami literatury pod wpływem nowych mediów oraz czynny udział w konferencjach naukowych

W latach 2016-2017 wygłosiłam na czterech uczelniach zagranicznych cykle wykładów na temat współczesnej literatury oraz jej przemian pod wpływem rozwoju nowych technologii. W kwietniu 2016 r. na Uniwersytecie w Ostrawie (Wydział Slawistyki; Czechy, Ostrawa) cykl pt. *Nowe technologie a kultura humanistyczna i dzieło literackie* (wyjazd w ramach programu Erasmus); w październiku 2016 r. na Uniwersytecie Sofijskim im. św. Klimenta Ochrydzkiego (Wydział Slawistyki; Bułgaria, Sofia) cykl pt. *Przemiany literatury pod wpływem nowych mediów* (wyjazd w ramach programu Erasmus); w kwietniu 2017 r. na zaproszenie prof. Janiny Janas na Uniwersytecie Aldo Moro w Bari (Wydział Literatury, Języka i Sztuk Pięknych; Włochy, Bari) wykład pt. *Przepływy, protezy, przedłużenia... Przemiany literatury pod wpływem*

mediów interaktywnych; we wrześniu 2017 r. na Irkuckim Uniwersytecie Państwowym (Instytut Filologii, Języków Obcych i Komunikacji Medialnej; Rosja, Irkuck) cykl pt. *Metody analizy tekstu poetyckiego, na przykładzie współczesnej poezji polskiej* (wykłady dla studentów, wykładowców, doktorantów Instytutu Filologii, Języków Obcych i Komunikacji Media oraz członków Polskiej Autonomii Kulturalnej „Ogniwo”).

Moje artykuły naukowe na temat przemian literatury pod wpływem nowych mediów publikowane były w języku angielskim: B. Bodzioch-Bryła, *E-literary architecture by Andrzej Głowacki Archetypture. The aestheticsof the QR code*, „Perspektywy Kultury” 2018, nr 1(20), s. 63-76; B. Bodzioch-Bryła, *Towards the post-human body... Polish poetry after 1989 in the face of new media and new reality*, Translation: Jan Szelażewicz „Teksty Drugie” english edition, special issue 2015, nr 1 (7), s. 155-172; B. Bodzioch-Bryła, *From an E-narrative Poem towards an Interactive Work of Art. Media Convergence Illustrated with DOWN by Zenon Fajfer and The Surprising Spiral by Ken Feingold*, przeł. D. Ślęzak [W:] *On-line/ Off-line. Between Text and Experience Writing as a Lifestyle*, eds. P. Gärdenfors, W. Powers, J. Płuciennik, M. Wróblewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 371-400. (artykuł wybrany przez redaktorów do anglojęzycznego tomu zbiorowego).

W latach 2004-2019 uczestniczyłam w 43 konferencjach naukowych, z których dziesięć miało charakter międzynarodowy(organizowany w Polsce), a 33 ogólnopolski (szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku).

7. Staż naukowy oraz udział w grantach naukowych

W latach 2015-2017 realizowałam (1) **staż naukowy** oraz uczestniczyłam w (2) **grancie naukowym**:

1. 01.03.2015 – 31.05.2015 r. – uczestniczyłam w **projekcie „Staż Sukcesem Naukowca“** realizowanym przez „Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (obszar realizacji: województwo małopolskie; poddziałanie 8.2.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki). W ramach projektu zrealizowałam trzymiesięczny staż w przedsiębiorstwie oraz wypracowałam innowacyjne rozwiązanie na jego rzecz, w postaci materiałów szkoleniowo-edukacyjnych opartych na podbudowie naukowej, które mogą być wykorzystywane przez firmę dla celów szkoleń w zakresie współczesnej kultury i nowych technologii. Projekt finansowany był w ramach Programów Ramowych Unii Europejskiej i innych programów Unii Europejskiej; POKL.08.02.01-12-002/14;
2. 2016-2019 - w realizowanym w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki **grancie pt. *Obrazy Boga w literaturze polskiej XX/XXI wieku***, interdyscyplinarnym projekcie literaturoznawczym, mającym służyć humanistycznej refleksji na temat odniesień metafizycznych i poszukiwania transcendencji w literaturze; instytucja finansująca: Fundacja Instytut Myśli Józefa Tischnera, kierownik grantu: dr Józef Ruszar; numer: 0472/NPRH3/H11/82/2016. W ramach grantu powstał artykuł naukowy: B. Bodzioch-Bryła, *Przybywając za późno... Adam Zagajewski, Trzej Królowie* [W:] *Zemsta ręki śmiertelnej. Interpretacje wierszy poetów XX wieku*, red. J. M. Ruszar, D. Siwor, Kraków 2017, s. 241-254.

8. Współpraca z instytucjami i działalność w zakresie popularyzacji nauki

W ciągu ostatnich lat współpracowałam z instytucjami (w tym naukowymi) oraz wygłaszałam wykłady na ich zaproszenie. W ramach współpracy z **Radiem Kraków** i **Instytutem Książki** (w okresie od marca do grudnia 2017 r.) brałam udział w powstawaniu propagującego czytelnictwo programu radiowego „Sąd nad książką”, gdzie w roli krytyka literackiego recenzowałam współczesną literaturę. Dla celów programu przygotowałam 17 recenzji dzieł literatury współczesnej polskiej i zagranicznej. Programy odbywały się w siedzibie Radia Kraków; w tym czasie powstało sześć odcinków programu. Wygłaszałam wykłady na

zaproszenie: **Instytutu Filologii Polskiej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie** (obecnie Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie), wykład pt. *Obce ciało w dz(c)iele sztuki. Na przykładzie instalacji interaktywnych* (2017 r.), skierowany do doktorantów oraz uczestników naukowego seminarium tematycznego; **Instytutu Filologii Polskiej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie** oraz **organizatorów Festiwalu Dekonstrukcji Słowa** (wykład pt. *(Nie)ogarnialne(?) przestrzenie tekstu literackiego. O nowomediálních eksperymentach z formą i treścią poezji i prozy XXI wieku*, 2014 r.; seminarium w ramach Festiwalu Dekonstrukcji Słowa „Czytaj!”); **Organizatorów Festiwalu, Akademii im. Jana Długosza** oraz **Centrum Promocji Młodych w Częstochowie** (2015 r., spotkanie promocyjne z udziałem autorów serii naukowej *Audiowizualne aspekty kultury w ponowoczesności* oraz publiczności, skoncentrowane wokół cyklu wydanych w tej serii książek); **Polskiej Akademii Umiejętności i Komisji do Oceny Podręczników Szkolnych**, wystąpienie na zaproszenie, poświęcone prezentacji opinii trzech podręczników do kształcenia literacko-kulturowego. Współorganizowałam także dwa panele o charakterze popularyzującym naukę i twórczość artystyczną w ramach **dwóch edycji Małopolskiego Kongresu Kobiet**. W 2017 r. byłam pomysłodawczynią, organizatorką oraz prowadzącą panel pt. *Kreatorki, autorki, badaczki* w ramach IV Małopolskiego Kongresu Kobiet, w którym na moje zaproszenie udział w nim wzięły: prof. dr hab. Anna Nasiłowska (IBL PAN), dr hab. Beata Bigaj-Zwonek (AIK), dr hab. Małgorzata Abassy (UJ), Dorota Ślęzak (artystka Piwnicy pod Baranami), dr Iwona Bińczycka-Kołacz (autorka powieści). W 2015 r. w ramach II Małopolskiego Kongresu Kobiet byłam organizatorką oraz prowadzącą panel pt. *Pokoleniowe „znaki szczególne”*, do którego moje zaproszenie przyjęły: Kamila Gruszecka (malarka), Katarzyna Latos (reżyserka, scenarzystka i producentka), dr Urszula Tes (filmoznawczyni), Dorota Ślęzak (artystka Piwnicy pod Baranami), dr Iwona Bińczycka-Kołacz (autorka powieści). Oba panele miały charakter artystyczno-naukowy i popularyzatorski (Małopolski Kongres Kobiet organizowany jest pod patronatem AGH). Wygłaszałam wykłady na zaproszenie **Uniwersytetów Trzeciego Wieku** (cykl wykładów pt. *Media i kultura* w Akademii Ignatianum oraz wykład pt. *Wpływ języka nowych mediów na współczesną literaturę i kulturę* wygłoszony dla Żywieckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku; oba cykle miały miejsce w 2010 r.).

9. Działalność organizacyjna, członkostwo w Komitetach Naukowych Konferencji i pełnione funkcje

W latach 2011-2017 byłam organizatorką trzech konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym i ogólnopolskim: w roku 2011 - Międzynarodowej Konferencji *Konwergencja mediów – Media Convergence – Medienkonvergenz* (Instytut Kulturoznawstwa Akademii Ignatianum w Krakowie, 17-18 marca 2011); w roku 2016 – byłam pomysłodawczynią i organizatorką konferencji *Anatomia strachu ... Strach, lęk ich oblicza we współczesnej kulturze* (Instytut Kulturoznawstwa Akademii Ignatianum w Krakowie, 31 marca 2016); w roku 2017 konferencji *Wzrokocentryzm, wizualność i wizualizacja w kulturze* (Wydział Filozoficzny Akademii Ignatianum w Krakowie, 19 kwietnia 2017 r.). Byłam również **członkiem komitetów naukowych pięciu następujących konferencji naukowych**: 31 marca 2016 – konferencji *Anatomia strachu... Strach, lęk ich oblicza we współczesnej kulturze* (Instytut Kulturoznawstwa Akademii Ignatianum w Krakowie); 19 kwietnia 2017 r. – konferencji *Wzrokocentryzm, wizualność i wizualizacja w kulturze*, Wydział Filozoficzny Akademii Ignatianum w Krakowie; 25-26 czerwca 2014 r. (Kraków) - II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Problemy konwergencji mediów w Polsce* (konferencja objęta była patronatem Programu Ambasadorów Kongresów Polskich; organizatorzy: Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu; Międzynarodowe Centrum Badań nad Mediami i Komunikacją Społeczną; Fundacja „Humanitas”; Akademia Ignatianum w Krakowie); 24-25 stycznia 2013 (Kraków) - Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Problemy konwergencji mediów w Polsce* (konferencja objęta była patronatem Programu Ambasadorów Kongresów Polskich; organizatorzy: Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu oraz Akademia Ignatianum w Krakowie; 10 grudnia 2013 r. (Warszawa) -

Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej *Akredytacja na kierunkach społecznych, humanistycznych i ekonomicznych po wejściu w życie KRR* (pod patronatem Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego); organizatorzy: Fundacja Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego; Akademia Edukacji Praktycznej „Meritum”; patronat: Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Podczas pięciu konferencji zostałam zaproszona do prowadzenia i moderowania paneli tematycznych (m.in.: sesji „e-Literaturoznawstwo”; „Internet a doświadczenia czytelnice”; „Konwergencja mediów a profesja dziennikarska”; „Literacko-kulturowe oblicza lęku i strachu”).

Od 2010 r. pełnię funkcję opiekuna naukowego Dziennikarskiego Koła Naukowego, z którym wydajemy pismo „Wyspa”, nieregularnik studentów Akademii Ignatianum (dotychczas ukazało się pięć numerów pisma).

10. Nagrody i wyróżnienia

W latach 2011-2019 uzyskałam następujące nagrody, wyróżnienia i dyplomy:

▪ Za osiągnięcia naukowe:

- Nagrodę Dziekana „za wybitny dorobek naukowy oraz uzyskanie wysokiej liczby punktów za publikacje naukowe w latach 2013-2016” (nagroda przyznana przez Dziekana Wydziału Filozoficznego, 20 marca 2018 r.);

- Uzyskanie premii za najlepsze oceny parametryzacyjne (znalezienie się w grupie 10% pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych z najwyższą sumą dorobku za okres 2013-2016 r.) - na mocy Zarządzenia nr 72/2017/2018 Rektora Akademii Ignatianum w Krakowie z dnia 10 września 2018 r. w sprawie premii za najlepsze oceny parametryzacyjne oraz na podstawie pisma Dziekana Wydziału Filozoficznego z dnia 19.08.2018 w sprawie przedstawienia wykazu 10% pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych z najwyższą sumą dorobku za okres 2013-2016;

- Zgłoszenie monografii naukowej pod moją redakcją (współredakcja) pt. *Anatomia strachu. Strach, lęk i ich oblicza we współczesnej kulturze* przez Wydziałową Komisję do czwartej edycji Konkursu o Nagrodę Pierwszego Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, Profesora Tadeusza Kotarbińskiego za wybitną pracę naukową z zakresu humanistyki (26 marca 2018 r.).

▪ Za osiągnięcia organizacyjne:

- Zespołową Nagrodę Rektora za przygotowanie wniosku o przyznanie uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie kulturoznawstwo (Rektor Akademii Ignatianum w Krakowie, 12 marca 2019 r.);

- Dyplom uznania za trud i zaangażowanie w pracę na rzecz rozwoju Wydziału Filozoficznego oraz kierunku Kulturoznawstwo (Dziekan Wydziału Filozoficznego Akademii Ignatianum w Krakowie, 8 marca 2011 r.).

▪ Za inne osiągnięcia (edukacyjne):

- Dwa dyplomy gratulacyjne Prezydenta Miasta Krakowa za sukcesy dydaktyczno-wychowawcze w latach 2006, 2007;

- Dwa Listy Gratulacyjne I Małopolskiego Wicekuratora Oświaty w Krakowie, za uzyskanie przez cztery uczennice tytułów Laureatek Małopolskiego Konkursu Języka Polskiego za rok 2006/2007, 2007/2008;
- List Gratulacyjny Małopolskiej Wicekurator Oświaty w Krakowie, za uzyskanie przez uczennicę tytułu laureatki Małopolskiego Konkursu Języka Polskiego w roku 2015/2016;
- Dwa listy z podziękowaniem Małopolskiego Kuratora Oświaty w Krakowie, za zaangażowanie w pracę Komisji Rejonowej nr 1 w Krakowie Małopolskiego Konkursu Języka Polskiego w roku 2015/2016;
- Pięć Nagród Dyrektora Szkoły (2002, 2005, 2006, 2007, 2017) za pracę z uczniem zdolnym, wysokie osiągnięcia na egzaminie zewnętrznym, pozytywne wspieranie zmian i rozwijanie pomysłów organizacyjnych itp.

Bożena Podgórska - Byłk